

บทที่ 5

หลักเกณฑ์อำนาจเหนือตลาดในตลาดสินค้าเหล็กในประเทศไทย

5.1 สภาพตลาดสินค้าเหล็กในประเทศไทย

5.1.1 โครงสร้างการบริโภค

ในช่วงปี 2541-2548 ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 5.7 ล้านตัน ในปี 2541 เป็น 16.6 ล้านตัน ในปี 2548 โดยปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กทุกประเภท ได้แก่ เหล็กทรงยาว เหล็กแผ่นรีดร้อน เหล็กแผ่นรีดเย็น เหล็กแผ่นเคลือบ ได้ปรับตัวสูงขึ้นโดยปริมาณการบริโภคเหล็กทรงยาวปรับตัวเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าตัวจากปี 2541 ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางปริมาณบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2548

ตาราง 5.1 ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กทรงยาว	2.0	2.2	2.2	2.4	3.6	3.8	5.2	5.4	4.2
เหล็กแผ่นรีดร้อน	1.6	3.2	3.8	4.2	5.1	6.0	5.9	6.6	5.6
เหล็กแผ่นรีดเย็น	1.0	1.5	1.5	1.7	1.5	1.7	2.1	1.8	1.9
เหล็กแผ่นเคลือบ	0.5	1.1	1.3	1.3	1.7	2.0	2.0	2.2	2.4
อื่นๆ	0.6	0.6	0.7	0.4	0.5	0.5	0.5	0.6	1.3
รวม	5.7	8.6	9.5	10	12.4	14.0	15.7	16.6	15.4

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา : Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

เหล็กทรงยาว ปริมาณการบริโภคจะปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมาจนกระทั่งในปี 2548 ปริมาณการบริโภคอยู่ในระดับ 5.4 ล้านตัน นอกจากนี้ กำลังการผลิตที่มีอยู่ 11 ล้านตันต่อปี (กำลังการผลิตเหล็กเส้น 7.5 ล้านตันต่อปี เหล็กลวด 2.3 ล้านตันต่อปี และเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อน 1.5 ล้านตันต่อปี) ยังเกินความต้องการอยู่มากซึ่งปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กในประเทศไทยเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2541-2548 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทยได้เริ่มฟื้นตัวตั้งแต่ต้นปี 2543 ประกอบกับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นตลาดส่งออกหลักของไทยที่ปรับตัวดี

¹ ธีรวุฒิ ตันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, (กรุงเทพฯ: 2547), หน้า 52.

ขึ้น ส่งผลให้การผลิตและการส่งออกของอุตสาหกรรมต่อเนื่องเกือบทุกสาขาปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ผลจากการที่หลายประเทศถูกมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนของประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาทำให้หันมาส่งออกมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อเนื่องมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กโดยรวมปรับตัวสูงขึ้น

3. นโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆของรัฐบาล โดยเฉพาะมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งส่งผลให้ความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กเพิ่มขึ้น เช่น โครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการก่อสร้างระบบขนส่งรถไฟฟ้า โครงการพัฒนาระบบสาธารณสุขภาคต่างๆ² โครงการธนาคารอาคารสงเคราะห์กองทุนบำเหน็จบำนาญเพื่อที่อยู่อาศัยของข้าราชการ โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น รวมทั้งมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชน อาทิ โครงการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ดอกเบี้ยต่ำของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ มาตรการกระตุ้นการกู้ยืมเงินของประชาชนต่างๆ เพื่อลดต้นทุนของธนาคารจากดอกเบี้ยเงินฝาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์พื้นผิวและขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็ก โดยเฉพาะเหล็กทรงยาวเพิ่มขึ้น

ตาราง 5.2 สัดส่วนปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549³

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547*	2548*	2549*
เหล็กทรงยาว	34.11	24.92	23.02	24.08	29.06	27.22	33.12	32.53	27.27
เหล็กแผ่นรีดร้อน	27.66	37.02	39.83	42.19	41.15	43.14	37.58	39.76	36.36
เหล็กแผ่นรีดเย็น	18.08	17.86	16.02	16.98	12.40	12.20	13.38	10.84	12.34
เหล็กแผ่นเคลือบ	9.12	13.09	13.34	12.68	13.56	14.18	12.74	13.25	15.58
อื่นๆ	11.03	7.10	7.79	4.07	3.83	3.25	3.18	3.62	8.45
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

หน่วย : ร้อยละ

หมายเหตุ (*) จากการคำนวณของผู้เขียน

จากปัจจัยต่างๆข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการบริโภคของอุตสาหกรรมเหล็กทรงยาวของไทย โดยหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่างๆส่งผลให้อุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในภาวะถดถอยอันส่งผลต่อโครงสร้างการบริโภคของอุตสาหกรรมเหล็กทรงยาว โดยเฉพาะการหดตัวของอุตสาหกรรมการก่อสร้าง ตลอดจนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้สัดส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวลดลง

² กิตติพันธ์ บางยี่ขัน, ภาวะการประกอบโลหกรรมของประเทศไทย ปี 2548, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 9/2549, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, (กรุงเทพฯ: มิถุนายน 2549), หน้า 24.

³ ธีรวุฒิ ตันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า

อย่างมากและทรงตัวอยู่ในระดับร้อยละ 24 ของปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กรวม⁴ เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการก่อสร้างอย่างมาก ในสภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศขยายตัว ทั้งจากการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในโครงการต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมก่อสร้างและอุตสาหกรรมเหล็กอย่างเด่นชัด และในทางตรงข้ามเมื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างได้รับผลเสียจากภาวะเศรษฐกิจที่ย่อมส่งผลถึงอุตสาหกรรมเหล็กเส้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้⁵ อย่างไรก็ตาม การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรวมทั้งนโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่าง ๆ ของรัฐหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน ในปี 2545-2548 ทำให้เหล็กทรงยาวพื้นตัวอย่างต่อเนื่องโดยพิจารณาจากปริมาณการบริโภคเหล็กทรงยาวในปี 2546-2548 จะพบว่าปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากนโยบายและมาตรการการกระตุ้นเศรษฐกิจต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้างในโครงการการก่อสร้างต่าง ๆ รวมถึงนโยบายขยายสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารโดยกำหนดดอกเบี้ยในอัตราต่ำเพื่อกระตุ้นความต้องการที่อยู่อาศัย โครงการก่อสร้างต่าง ๆ ของรัฐที่ได้หยุดไปได้ถูกนำมาดำเนินการใหม่ เช่น โครงการสนามบินสุวรรณภูมิและมีโครงการคมนาคมต่าง ๆ อีกหลายโครงการ เป็นต้น มาตรการลดหย่อนภาษีในการจดทะเบียน และค่าธรรมเนียมในการโอนของรัฐบาลเพื่อกระตุ้นกำลังซื้อในภาคอสังหาริมทรัพย์ กองทุนอสังหาริมทรัพย์ที่จะนำไปสู่การดำเนินการก่อสร้างโครงการก่อสร้างที่ได้หยุดชะงัก ทำให้ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวและสัดส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวปรับตัวเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมการก่อสร้างขยายตัวเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการใช้เหล็กทรงยาวทั้งเหล็กเส้น เหล็กหลอด เหล็กเส้นข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี 2548 สัดส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวอยู่ในระดับร้อยละ 32.5 โดยส่วนแบ่งตลาดเหล็กเส้นกว่า 90% ถูกนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และส่วนแบ่งของเหล็กรูปพรรณขนาดเล็กมีสัดส่วนมากกว่าเหล็กรูปพรรณขนาดใหญ่

อุตสาหกรรมก่อสร้างมีความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณในปริมาณค่อนข้างสูงและหลากหลายมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหล็กเส้น เหล็กข้ออ้อย หลอดเหล็กทนแรง ดิ่งสูง เหล็กฉาก เหล็กโครงสร้างรูปตัวเอช หลอดตาข่าย หลอดหนาม ฯลฯ⁶ ซึ่งระดับการแข่งขันระหว่างเหล็กโครงสร้างรูปพรรณและเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยพบว่าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณจะมีระดับการแข่งขันการทางค่าน้อยกว่าเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อย

⁴ ชีรวิทย์ ดันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 52-53.

⁵ บริษัท บางสะพานบาร์มีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, (กรุงเทพฯ: 2548), หน้า 21, 25-26.

⁶ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "บทสรุปสำหรับผู้บริหาร," โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขาเสนอ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, (กรุงเทพฯ: กันยายน 2545), หน้า 11.

ตารางที่ 5.3 ปริมาณการบริโภคเหล็ก ปี 2543 – 2548

ปี	เหล็กทรงยาว (Long products) (ตัน)	การขยายตัว (%)
2548	5,600,000 (*)	0.65 (*)
2547	5,563,725	21.90
2546	4,564,289	8.38
2545	4,211,429	50.80
2544	2,792,657	17.18
2543	2,383,298	-

ที่มา : South East Asia Iron and Steel Institute

หมายเหตุ * เป็นตัวเลขประมาณการ

ในปี 2548 มีการใช้กำลังผลิตเฉลี่ยร้อยละ 30 ของกำลังผลิตรวม โดยผู้ผลิตเหล็กเส้นสามารถผลิตเพื่อสนองความต้องการใช้ในประเทศได้ตามมาตรฐานและชั้นคุณภาพที่กำหนด ซึ่งส่วนใหญ่เหล็กเส้นที่ผลิตในประเทศ ได้แก่ เหล็กเส้นกลม (Round bar) ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรฐานบังคับ) มอก.20-2543 ชั้นคุณภาพ SR24 ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 6, 8, 9, 10, 12, 15, 19, 22, 25, 28, 34 มิลลิเมตร สำหรับใช้เสริมคอนกรีตในงานก่อสร้างทั่วไป (มอก. 20-2543) และเหล็กข้อย้อย (Deformed bar) ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรฐานบังคับ) มอก.24-2536 ชั้นคุณภาพ SD30, SD40, SD50 ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10, 12, 16, 20, 22, 25, 28, 32, 36, 40 สำหรับใช้เสริมคอนกรีตในงานก่อสร้างทั่วไปเช่นเดียวกับเหล็กเส้นกลมแต่จะมีบั้ง (Transverse rib) และอาจมีครีบ (Longitudinal) เพื่อเสริมกำลังยึดระหว่างเหล็กเส้นกับเนื้อคอนกรีต (มอก. 24-2536) จะใช้ในงานอุตสาหกรรมก่อสร้างต่างๆในประเทศ นอกจากนี้ผู้ผลิตเหล็กเส้นบางรายยังสามารถส่งออกไปยังประเทศอินโดจีนด้วย เช่น ลาว กัมพูชา พม่า เป็นต้น⁷

สำหรับเหล็กรีดซึ่งใช้เศษเหล็กที่ได้จากเหล็กเชื่อมพืด (Sheet pile) เหล็กแผ่นต่อเรือ (Ship plate) เหล็กโครงสร้างรูปพรรณ หรือเหล็กที่คัดออกระหว่างการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กต่างๆ แล้วนำมารีดเป็นเส้นกลมด้วยกรรมวิธีรีดร้อน ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรฐานบังคับ) มอก. 211-2527 อยู่ในระหว่างการประกาศยกเลิกมาตรฐาน

⁷ ธีรวุฒิ ดันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 31-32, กิตติพันธ์ บางยี่ขัน, ภาวะการประกอบโลหกรรมของประเทศไทย ปี 2548, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 9/2549, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 5 และ รุจา กงประเวชนนท์, "ผลกระทบของมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดของไทยที่มีต่ออุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าในประเทศ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2549), หน้า 42.

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2547 ซึ่งจะส่งผลให้เหล็กรีดซ้ำที่ผลิตไม่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรองรับ⁸

ส่วนผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นที่สำคัญที่ใช้ในประเทศแต่ยังไม่มีการผลิตในประเทศ⁹ ได้แก่ เหล็กเส้นและเหล็กลวดไร้สนิม เหล็กเส้นและเหล็กลวดรอบสูง ซึ่งใช้ในงานเครื่องมือกล เช่น กิ่ง ไซ กัด เจาะ เป็นต้น

ประเทศไทยผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนเพื่อสนองความต้องการในประเทศเป็นหลักตามมาตรฐานและชั้นคุณภาพที่กำหนดซึ่งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรฐานบังคับ) มอก.1227-2539 ซึ่งสามารถแบ่งตามรูปภาคตัดได้เป็น 5 ประเภท (มอก.1227-2539) ได้แก่ เหล็กฉาก (Angle Shape) เหล็กรางน้ำ (Channel Shape) เหล็ก H-Beam เหล็ก I-Beam เหล็ก T-Section สำหรับเชื่อมพืดเหล็กกล้ารีดร้อนหรือเหล็กเชื่อมพืด (Sheet pile) ที่ผลิตได้ในประเทศได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน (มาตรฐานบังคับ) มอก.1390-2539 ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะภาคตัดขวางออกเป็น 4 แบบ (มอก.1390-2539) ได้แก่ แบบตรง แบบรูปตัวยู (U) แบบรูปตัวซี (Z) แบบรูปตัวเอช (H)¹⁰ ผลิตภัณฑ์ที่ได้ถูกนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างทดแทนคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะใช้ในงานอุตสาหกรรมก่อสร้างขนาดใหญ่ต่างๆ เช่น สะพาน ทางด่วน โครงสร้างอาคาร นอกจากการผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับอุตสาหกรรมในประเทศแล้ว ผู้ผลิตบางรายที่มีศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปยังต่างประเทศเพิ่มขึ้นและปรับปรุงคุณภาพสินค้าตามมาตรฐานต่างประเทศตามความต้องการของลูกค้า¹¹

ส่วนผลิตภัณฑ์เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนที่สำคัญที่ใช้ในประเทศแต่ยังไม่มีการผลิตในประเทศ¹² ได้แก่ เหล็กรูปตัวยู (U-Section steel) เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนไร้สนิม เหล็กรางรถไฟ (Rail)

⁸ ธีรวุฒิ ตันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 32.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33, กิตติพันธ์ บางยี่ขัน, ภาวะการประกอบโลหกรรมของประเทศไทย ปี 2548, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 9/2549, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 9 และ รุจา กงประเวชนนท์, "ผลกระทบของมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดของไทยที่มีต่ออุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าในประเทศ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 42.

¹² ธีรวุฒิ ตันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 33-34

5.1.2 ปริมาณการผลิต

จากการรวบรวมข้อมูลและการประมาณการของผู้ผลิตเกี่ยวกับปริมาณการผลิตเหล็กทรงยาวในประเทศระหว่างปี 2541-2548 ที่ผ่านมามีปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ทำให้มีการขยายการลงทุนก่อสร้างเพิ่มขึ้นของทั้งภาครัฐและเอกชน โดยปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นจาก 5 ล้านตัน ในปี 2541 เป็น 12 ล้านตัน ในปี 2547 เพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัวจากปี 2541 แม้ว่าจะมีปริมาณการผลิตลดลงเล็กน้อยในปี 2548 มีการปรับตัวลดลงเล็กน้อย เนื่องจากสภาวะความผันผวนของตลาดเหล็กทั้งตลาดโลกและภายในประเทศ ผู้ค้าและผู้ผลิตจึงชะลอการสั่งซื้อใหม่และลดระดับการถือครองสินค้าคงเหลือให้น้อยลง¹³

ตาราง 5.4 ปริมาณการผลิตเหล็กทรงยาวและเหล็กทรงแบนระหว่างปี 2546-2549

หน่วย : เมตริกตัน

ผลิตภัณฑ์	ปี 2549 (*)	ปี 2548	ปี 2547	ปี 2546
ผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป (Semi-Finished Products)	5,237,160	5,164,300	4,462,800	3,351,000
เหล็กทรงยาว(Long Products)	4,387,225	4,990,559	5,071,684	4,170,401
เหล็กทรงแบน (Flat Products)	7,104,828	7,060,424	7,140,978	6,575,396
รวม (**)	11,492,053	12,050,983	12,212,662	10,745,797

ที่มา : สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทยและ

หมายเหตุ (*) ค่าประมาณการโดยสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

(**) ไม่รวมผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปเพื่อไม่ให้เกิดการนับซ้ำ

ตาราง 5.5 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549¹⁴

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กทรงยาว	2,173	2,046	2,210	2,500	3,343	3,534	4,907	4,578	3,280
เหล็กแผ่นรีดร้อน	896	1,560	2,243	1,895	2,952	3,321	3,840	4,434	3,995
เหล็กแผ่นรีดเย็น	626	997	1,417	1,464	1,665	1,925	1,943	1,323	1,380
เหล็กแผ่นเคลือบ	631	797	878	825	944	997	1,042	850	1,010
อื่นๆ	811	657	515	556	557	459	453	432	469
รวม	5,137	6,057	7,263	7,240	9,461	10,236	12,185	11,617	10,134

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา : Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

¹³ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 23 และ ธีรวิฑู ดันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 42.

¹⁴ ธีรวิฑู ดันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 42 และ กิตติพันธ์ บางยี่ขัน, ภาวะการประกอบโลหกรรมของประเทศไทย ปี 2548, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 9/2549, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 24.

ตาราง 5.6 ปริมาณการผลิตปี 2544-2548

ปี / Year	ปริมาณการผลิต (ล้านตัน) / Production (Million tones)	การขยายตัว (%) / Growth
2544	2.0	7.3
2545	2.4	20
2546	2.7	13
2547	3.2	19
2548	3.1	-3

ที่มา ธนาคารแห่งประเทศไทย

Source Bank of Thailand

การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวในช่วงปี 2541-2548 เหล็กเส้น เหล็กลวด เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนค่อยๆมีปริมาณการผลิตลดลงในช่วงปี 2541-2543 และค่อยๆเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2545-2548 โดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญของผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ โดยในช่วงปี 2541-2543 ปริมาณการผลิตลดลงเหลือเพียง 2 ล้านตัน ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวมีปริมาณการผลิตลดลงสามารถสรุปได้ดังนี้¹⁵

- 1) ผลจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ทำให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญของอุตสาหกรรมเหล็กเส้นและเหล็กลวดเกิดภาวะซบเซาอย่างมากส่งผลให้ความต้องการบริโภคเหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณลดลงอย่างมาก
- 2) ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่อง เนื่องจากผลกระทบจากการประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงอย่างมากส่งผลให้ผู้ประกอบการขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน รวมทั้งต้นทุนการนำเข้าวัตถุดิบโดยเฉพาะเหล็กแท่งเล็ก (Billet) จากต่างประเทศของผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอมเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ประกอบกับวงเงินให้สินเชื่อจากธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ ลดลง เนื่องจากปัญหาสภาพคล่องของสถาบันการเงินเองทำให้อุตสาหกรรมเหล็กทรงยาวโดยรวมขาดสภาพคล่องอย่างมาก เกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing loan, NPL) ขณะเดียวกันความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นและเหล็กลวดลดลงจากภาวะซบเซาของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ส่งผลให้ผู้ประกอบการหลายรายต้องปิดดำเนินการไปเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอม
- 3) ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวส่วนใหญ่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ดังนั้น การหดตัวของตลาดในอุตสาหกรรมก่อสร้างจึงส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหล็กทรงยาว อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตที่มีศักยภาพในการผลิตโดยเฉพาะผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดใหญ่ได้มุ่งเน้นตลาดส่งออกเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนตลาดในประเทศที่หดตัว

¹⁵ ธีรวุฒิ ตันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 44-45

ปี 2544 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้¹⁶

1) โครงการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ของรัฐ เช่น โครงการก่อสร้างถนนวงแหวนอุตสาหกรรม การเริ่มก่อสร้างของโครงการสนามบินสุวรรณภูมิ เป็นต้น ทำให้ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวเพิ่มขึ้น

2) การเริ่มฟื้นตัวของอุตสาหกรรมก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ส่งผลให้ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นและเหล็กหลอดเพิ่มขึ้น

ปี 2545-2548 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กทุกประเภทมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กรวมได้เพิ่มขึ้นในระดับ 12 ล้านตัน ซึ่งปริมาณการผลิตได้เพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัวจากปี 2541 ซึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล็กมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมาก สามารถสรุปได้ ดังนี้¹⁷

1) นโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆของรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้ความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กเพิ่มขึ้น เช่น โครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ โครงการธนาคารอาคารสงเคราะห์กองทุนบำเหน็จบำนาญเพื่อที่อยู่อาศัยของข้าราชการ โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น รวมทั้งมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชน อาทิ โครงการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยดอกเบี้ยต่ำของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ มาตรการกระตุ้นการกู้ยืมเงินของประชาชนต่างๆ เพื่อลดต้นทุนของธนาคารจากดอกเบี้ยเงินฝาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมก่อสร้างโดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ฟื้นตัวและขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กโดยเฉพาะเหล็กทรงยาวเพิ่มขึ้นอย่างมาก

2) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน (Anti-Dumping, AD/Countervailing Duty, CVD) สำหรับผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาว (กลุ่มสินค้าไทยที่ใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน ได้แก่ เหล็กโครงสร้างรูปพรรณหน้าตัดรูปตัว H ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

3) การฟื้นตัวของเศรษฐกิจในประเทศ รวมทั้งการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ อาทิ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากมีที่อยู่อาศัยจดทะเบียนเพิ่มในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้นและมีการให้สินเชื่อเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์จากธนาคารพาณิชย์สูง

4) การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียได้เริ่มปรับตัวดีขึ้น

ปัจจัยแวดล้อมต่างๆข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวของไทยอย่างมาก โดยเฉพาะสัดส่วนการผลิตเหล็กทรงยาวต่อปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กรวมลดลงขณะที่สัดส่วนการผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง¹⁸

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-48

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-49

ตาราง 5.7 สัดส่วนปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กทรงยาว	42.30	33.78	30.43	34.53	35.33	34.53	40.27	39.41	32.37
เหล็กแผ่นรีดร้อน	17.44	25.76	30.88	26.17	31.20	32.44	31.51	38.17	39.42
เหล็กแผ่นรีดเย็น	12.19	16.46	19.51	20.22	17.60	18.81	15.95	11.39	13.62
เหล็กแผ่นเคลือบ	12.28	13.16	12.09	11.40	9.98	9.74	8.55	7.32	9.97
อื่นๆ	15.79	10.85	7.09	7.68	5.89	4.48	3.72	3.72	4.63
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

หน่วย : ร้อยละ

ที่มา : จากการคำนวณของผู้เขียน

ในปี 2548 มีกำลังการผลิตเหล็กทรงยาวโดยรวมในประเทศมากกว่าความต้องการ (over capacity) ประมาณ 2 เท่า¹⁹ ถึงแม้ว่าปริมาณการผลิตเหล็กเส้นในประเทศจะเพิ่มขึ้นสูงอย่างต่อเนื่องมาหลายปี แต่ก็ยังมีกำลังการผลิตบางส่วนเหลืออยู่ โดยความต้องการบริโภคเหล็กเส้นมีประมาณ 2.6 ล้านตัน แต่มีกำลังผลิตสูงถึง 7.7 ล้านตัน²⁰ จึงมีการแข่งขันที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อกำไรของบริษัทในอุตสาหกรรม อีกทั้งสินค้ามีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันในด้านรูปแบบหรือคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การแข่งขันของผู้ผลิตจึงมุ่งไปที่กลยุทธ์ด้านราคาและเงื่อนไขทางการค้า ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีกับช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ผลิตและผู้ค้าจึงยังคงมีอำนาจในการต่อรองกับผู้บริโภคที่ค่อนข้างจำกัด²¹

เหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณเป็นสินค้าที่ได้รับการตรวจสอบติดตามจากภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งปัจจุบันกรมการค้าภายในประชุมจะร่วมกับผู้ผลิตเป็นระยะเพื่อประกาศราคาดแนะนำหน้าโรงงานและขายปลีกในแต่ละเดือนตลอดจนกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้ค้าต้องรายงานต้นทุนที่สำคัญและปริมาณสินค้าสำเร็จรูป ราคาและขนาดที่ขายหน้าโรงงานรวมถึงสถานที่จัดเก็บสินค้าคงเหลือเป็นประจำทุกเดือนเพื่อป้องกันการกักตุนสินค้าของผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่าย²² อย่างไรก็ตาม ราคาสินค้าที่ขายอยู่จริงของผู้ผลิตในช่วงปี 2548 ที่ผ่านมามีระดับที่ต่ำกว่าระดับราคาดแนะนำอยู่ค่อนข้างมากถึงแม้ต้นทุนการผลิตจะยังคงอยู่ในระดับสูงตามราคาวัตถุดิบก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจาก

¹⁹ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 23 และ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, (กรุงเทพฯ: 2548), หน้า 18.

²⁰ บริษัท จี สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 35.

²¹ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 19.

²² บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 22 และ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 19.

อุปสงค์ในตลาดค่อนข้างทรงตัว ในขณะที่ผู้ผลิตและผู้ค้าต่างก็มีการตอบสนองอุปสงค์ด้วยการระบายสินค้าคงเหลือที่จัดเก็บไว้ก่อนหน้านั้นและลดการผลิตสินค้าใหม่ลงเพื่อประหยัดเงินทุนหมุนเวียน²³

ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้าที่มีการผลิตในประเทศ แต่ยังคงนำเข้ามาสสนองความต้องการใช้อีกส่วนหนึ่งและเป็นที่น่าสังเกตว่าผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ซึ่งได้แก่ Billet P.c. Wire, P.C. Strand Wire, Cable, เหล็กแผ่นรีดร้อน, เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็ก และเหล็กแผ่นเคลือบ ซึ่งอาจมาจากสาเหตุด้านความไม่เพียงพอของผลผลิตที่มีในประเทศ คุณสมบัติหรือสเปกของเหล็กที่มีในประเทศไม่ตรงกับความต้องการ²⁴

5.1.3 โครงสร้างการนำเข้า

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการนำเข้าจำเป็นต้องนำผลิตภัณฑ์เหล็กกิ่งสำเร็จรูปมาพิจารณาด้วย เนื่องจากโครงสร้างการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กของประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กกิ่งสำเร็จรูปจากต่างประเทศโดยเฉพาะผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอม ดังนั้น การวิเคราะห์จึงต้องพิจารณาผลิตภัณฑ์เหล็กทั้งผลิตภัณฑ์เหล็กกิ่งสำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป โดยในช่วงปี 2541-2549 ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กทั้งผลิตภัณฑ์เหล็กกิ่งสำเร็จรูป (เหล็กแท่งเล็ก และเหล็กแท่งแบน) และผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปได้เพิ่มขึ้นจากประมาณ 3.7 ล้านตัน ในปี 2541 โดยปริมาณการนำเข้าค่อยๆ เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2545 โดยนำเข้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในปี 2549 ปริมาณนำเข้าสูงถึง 11 ล้านตัน ซึ่งปริมาณการนำเข้าเหล็กทรงยาวเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่าตัวจากปี 2541 ดังตาราง

ตารางที่ 5.8 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549²⁵

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กกิ่งสำเร็จรูป	983	3,191	2,737	2,792	5,014	4,166	5,012	5,710	3,925
มูลค่า (ล้านบาท)	9,057	21,244	22,137	22,476	41,979	46,177	79,227	95,353	57,676
เหล็กทรงยาว	466	560	626	623	822	843	930	1,301	1,562
มูลค่า (ล้านบาท)	10,871	13,083	16,009	16,703	18,528	20,353	27,549	21,695	38,726
เหล็กแผ่นรีดร้อน	1,100	1,837	2,075	2,373	2,426	2,990	2,719	2,940	2,363
มูลค่า (ล้านบาท)	21,284	25,008	32,267	32,991	34,386	45,038	60,749	84,206	66,241
เหล็กแผ่นรีดเย็น	649	974	667	716	586	667	739	857	841
มูลค่า (ล้านบาท)	17,071	21,387	17,253	18,056	15,216	18,828	24,553	34,134	32,550

²³ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 19.

²⁴ ธีระ อักษรกุล, สุวิสาส์ กัดแก้ว, จิรวีไล ธารณปรกรณ์ และเกษม หาญชาญพาณิชย์, "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า," เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก, บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, (2540), หน้า 10.

²⁵ ธีรวุฒิ ดันนุกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมเหล็กหลังวิกฤต, รายงานวิชาการ ฉบับที่ สอพ. 7/2547, ส่วนการประกอบโลหกรรม, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, หน้า 56

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กแผ่นเคลือบ	298	461	542	556	886	896	1,086	1,459	1,529
มูลค่า (ล้านบาท)	8,720	12,217	14,146	14,163	18,025	21,529	31,689	51,360	46,856
อื่นๆ	176	208	170	177	202	259	341	518	1,098
มูลค่า (ล้านบาท)	9,056	8,383	7,797	8,876	8,756	11,758	18,581	30,381	45,129
รวมปริมาณ	3,672	7,230	6,818	7,237	9,936	9,820	10,827	12,785	11,318
มูลค่า (ล้านบาท)	76,059	101,322	109,609	113,265	136,890	163,683	242,348	317,129	287,178

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

การเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าในแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์เหล็กในช่วงปี 2541-2549 ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กทุกประเภททั้งผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยในปี 2548 มีปริมาณการนำเข้าเหล็กทรงยาวประมาณ 1.3 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 21,695 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ที่มีปริมาณการนำเข้าเหล็กทรงยาวประมาณ 930,000 ตัน และในปี 2549 ปริมาณการนำเข้าเหล็กทรงยาวประมาณ 1.6 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่านำเข้าสูงถึง 38,726 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากราคาสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็กทั่วโลกได้ปรับตัวสูงขึ้นตามภาวะการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกและการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ภาคอุตสาหกรรมต่างๆ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วประกอบกับการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกในปี 2551 ทำให้ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมีอัตราการขยายตัวสูง ส่งผลให้จีนมีความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อราคาสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็กในตลาดโลก²⁶

สำหรับปัจจัยหลักที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล็กมีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นสามารถสรุปได้ ดังนี้²⁷

1) นโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งส่งผลให้ความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กเพิ่มขึ้น เช่น โครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ โครงการธนาคารอาคารสงเคราะห์กองทุนบำเหน็จบำนาญเพื่อที่อยู่อาศัยของข้าราชการ โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น ทำให้ผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอมนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ เหล็กแท่งเล็ก เหล็กแท่งแบน เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี 2549 ราคาสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็กในตลาดโลกได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปลดลง

2) ปัญหาการท่วมตลาดของผลิตภัณฑ์เหล็ก แม้ว่าไทยจะมีมาตรการตอบโต้การท่วมตลาดและการอุดหนุนในผลิตภัณฑ์เหล็กหลายประเภท ซึ่งส่งผลให้ความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กในประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศที่มีการใช้มาตรการตอบโต้การท่วมตลาดและการอุดหนุนซึ่งราคาสูง

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57-58

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58-59

3) การฟื้นตัวของเศรษฐกิจในประเทศ และการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ อาทิ อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กในอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

4) นโยบายการค้าในการจัดหาผลิตภัณฑ์เหล็กจากบริษัทแม่ในต่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มผลิตภัณฑ์เหล็กทรงแบนเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กเพิ่มขึ้น แม้ว่าผลิตภัณฑ์เหล็กบางประเภทเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในประเทศ

จากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการนำเข้าของอุตสาหกรรมเหล็กไทย ซึ่งสามารถสรุปในประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้²⁸

1. หากพิจารณาเฉพาะในช่วงปี 2542-2546 เพื่อลดผลกระทบจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง และผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ซึ่งส่งผลให้ในปี 2541 ปริมาณการนำเข้าลดลงอย่างมาก จะพบว่า สัดส่วนการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กประเภทต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย

2. แหล่งนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น รัสเซีย ยูเครน เกาหลีใต้ และบราซิล

ตารางที่ 5.9 สัดส่วนปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กกึ่งสำเร็จรูป	26.78	44.13	40.14	38.58	51.41	42.42	46.29	44.66	34.68
เหล็กทรงยาว	12.70	7.74	9.18	8.61	8.43	8.59	8.59	10.18	13.80
เหล็กแผ่นรีดร้อน	29.95	25.41	30.44	32.79	24.85	30.45	25.11	23.00	20.88
เหล็กแผ่นรีดเย็น	17.67	13.47	9.79	9.90	4.16	6.79	6.83	6.70	7.43
เหล็กแผ่นเคลือบ	8.12	6.37	7.96	7.68	9.08	9.12	10.03	11.41	13.51
อื่นๆ	4.79	2.87	2.50	2.44	2.07	2.63	3.15	4.05	9.70
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

หน่วย : ร้อยละ

ที่มา : จากการคำนวณของผู้เขียน

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรวมทั้งนโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่าง ๆ ของรัฐ หลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่างๆ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการนำเข้าของอุตสาหกรรมเหล็กไทยไม่มากนัก เนื่องจากประเทศไทยยังคงต้องนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปประกอบกับนโยบายการค้าในการจัดหาผลิตภัณฑ์เหล็กจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ ส่งผลให้ยังมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็ก แม้ว่าผลิตภัณฑ์เหล็กบางประเภทเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในประเทศ ขณะเดียวกันยังมีผลิตภัณฑ์เหล็กที่ไม่มีการผลิตในประเทศอีกหลายประเภททำให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ ต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจากต่างประเทศอยู่ส่งผลให้สัดส่วนการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กประเภทต่างๆ เปลี่ยนแปลง

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-60

ไปไม่มากนัก ขณะที่ญี่ปุ่น รัสเซีย ยูเครน เกาหลีใต้ และบราซิล ยังคงเป็นประเทศคู่ค้าหลักของ ไทย²⁹

5.1.4 โครงสร้างการส่งออก

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกจะไม่นำผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปมาพิจารณา เนื่องจากโครงสร้างการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กของประเทศไทยมีลักษณะเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป จึงมีการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปน้อยมาก ดังนั้น การวิเคราะห์โครงสร้างการส่งออกจะพิจารณาเฉพาะผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป โดยในช่วงปี 2541-2546 ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย คือ อยู่ในระดับ 1.7-2.0 ล้านตันต่อปี มีเพียงในปี 2542 ที่ปริมาณส่งออกลดลงอยู่ในระดับ 1.4 ล้านตัน ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กในประเทศได้เริ่มปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียชะลอตัวลง ทำให้ปริมาณการส่งออกลดลงซึ่งสามารถแสดงได้ดังตาราง³⁰

ตารางที่ 5.10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่าง ๆ ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กทรงยาว	662	427	614	733	536	568	616	515	625
มูลค่า (ล้านบาท)	5,631	5,230	8,567	8,403	9,155	10,741	16,348	15,331	17,134
เหล็กแผ่นรีดร้อน	392	160	473	80	237	276	627	775	736
มูลค่า (ล้านบาท)	2,119	1,704	5,348	822	3,242	3,941	13,742	15,774	15,277
เหล็กแผ่นรีดเย็น	227	409	537	494	535	642	526	377	282
มูลค่า (ล้านบาท)	6,177	7,613	12,068	9,793	10,928	15,677	16,527	15,327	11,537
เหล็กแผ่นเคลือบ	400	113	133	122	136	151	142	86	160
มูลค่า (ล้านบาท)	1,511	1,944	2,525	2,373	3,047	3,965	4,043	3,968	5,212
อื่นๆ	347	243	343	299	282	263	296	290	312
มูลค่า (ล้านบาท)	7,584	6,975	8,723	8,948	8,745	9,716	13,089	15,931	18,297
รวมปริมาณ	2,028	1,353	2,099	1,729	1,726	1,899	2,207	2,043	2,115
มูลค่า (ล้านบาท)	23,022	23,466	37,231	30,339	35,117	44,040	63,749	66,331	67,457

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา : Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

ปัจจัยหลักซึ่งส่งผลให้ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กในช่วงปี 2541-2546 มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย สามารถสรุปได้ ดังนี้³¹

1. ปัญหาการท่วมตลาดของผลิตภัณฑ์เหล็กในตลาดโลกจากประเทศต่างๆ รวมทั้งปัญหาจากนโยบายการค้าและข้อกีดกันทางการค้าในตลาดส่งออก

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-62

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62-63

2. ผลิตภัณฑ์เหล็กส่วนใหญ่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงกว่าหลายประเทศ จำเป็นต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปจากต่างประเทศโดยเฉพาะผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอม ทำให้เสียเปรียบคู่แข่งซึ่งมีกระบวนการผลิตเหล็กครบวงจร

3. นโยบายการค้าในการจัดหาผลิตภัณฑ์เหล็กจากบริษัทแม่ของอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ ในต่างประเทศ ส่งผลให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล็กในประเทศไทยไม่สามารถเจาะช่องทางการตลาดและขยายปริมาณส่งออกได้

จากปัจจัยต่างๆ ข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการส่งออกของอุตสาหกรรมเหล็กไทย ซึ่งสามารถสรุปในประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้³²

1. สัดส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กประเภทต่างๆ ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย โดยในช่วงปี 2541-2549 ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวยังคงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งออกในสัดส่วนสูง

2. ตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน สหรัฐอเมริกา จีนฮ่องกง ญี่ปุ่น ไต้หวัน ออสเตรเลีย

ตารางที่ 5.11 สัดส่วนปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กชนิดต่างๆ ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เหล็กทรงยาว	32.62	31.55	29.23	42.39	31.29	29.92	27.91	25.21	29.55
เหล็กแผ่นรีดร้อน	19.35	11.85	22.52	4.62	13.79	14.53	28.41	37.93	34.80
เหล็กแผ่นรีดเย็น	11.18	30.25	25.59	28.61	30.51	33.78	23.83	18.45	13.33
เหล็กแผ่นเคลือบ	19.73	8.35	6.32	7.08	7.94	7.95	6.43	4.21	7.57
อื่นๆ	17.12	18.00	16.34	17.30	16.47	13.83	13.41	14.20	14.75
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

หน่วย : ร้อยละ

หมายเหตุ (*) จากการค้ารวมของผู้เขียน

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรวมทั้งนโยบายและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ ของรัฐ หลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่างๆ ส่งผลต่อโครงสร้างการส่งออกของอุตสาหกรรมเหล็กไทยไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ และราคาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์เหล็ก ยังคงเป็นปัจจัยหลักที่จะมีผลกระทบต่อโครงสร้างการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กของไทย นอกจากนี้การพึ่งพาวัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปในภาวะที่เศรษฐกิจโลกมีความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กสูงซึ่งทำให้ราคาผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปปรับตัวสูงขึ้น³³

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63-64

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65-66

ตารางที่ 5.12 ปริมาณการบริโภค การผลิต การนำเข้าและการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็ก สำเร็จรูป ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
การผลิต	5,137	6,057	7,263	7,240	9,461	10,236	12,185	11,617	10,134
การนำเข้า	2,689	4,039	4,081	4,445	4,922	5,654	5,815	7,075	7,393
การส่งออก	2,028	1,353	2,099	1,729	1,726	1,899	2,207	2,043	2,115
การบริโภค	5,798	8,743	9,245	9,956	12,657	13,991	15,793	16,649	15,412

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา : Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

ตารางที่ 5.13 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าเหล็กและเหล็กกล้าที่สำคัญระหว่าง ปี 2546 - ปี 2549

หน่วย : ปริมาณ: เมตริกตัน

มูลค่า :

ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์	ปี 2549		ปี 2548		ปี 2547		ปี 2546		ตลาดนำเข้าที่สำคัญ
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	
ผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป (Semi-Finished Products)	3,957,765	54,890	5,709,472	95,309	5,011,579	79,154	4,180,559	46,101	จีน,รัสเซีย, ยูเครน
- เหล็กแท่งเล็ก (Billet)	1,259,471	18,421	1,825,237	28,636	2,151,221	32,847	1,619,441	18,195	จีน,รัสเซีย, ยูเครน
- เหล็กแท่งแบน (Slab)	2,381,318	31,925	3,475,634	60,099	2,317,763	38,373	2,173,120	23,662	จีน,รัสเซีย
- อื่นๆ (Others)	316,976	4,544	408,601	6,574	542,595	7,935	387,997	4,284	จีน,บราซิล, รัสเซีย, ยูเครน
เหล็กทรงยาว (Long Products)	660,529	15,334	654,589	16,766	547,175	11,470	539,750	8,562	จีน,ญี่ปุ่น
- เหล็กเส้น (Bar)	238,227	6,293	230,124	6,327	181,615	4,115	158,418	2,797	จีน,ญี่ปุ่น
- เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อน (HR sections)	11,134	401	16,987	639	7,981	283	16,268	315	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น,อังกฤษ, สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์
- เหล็กลวด (Wire rods)	411,168	8,640	407,478	9,800	357,579	7,071	365,064	5,450	จีน,ญี่ปุ่น
เหล็กทรงแบน (Flat Products)	3,862,613	112,370	4,720,837	141,933	4,048,398	94,051	3,755,361	68,110	จีน,ญี่ปุ่น
เหล็กแผ่นรีดร้อน (Hot-Rolled Flat Products)	1,810,070	40,757	2,638,998	64,533	2,354,070	42,542	2,348,345	31,854	จีน,ญี่ปุ่น

ผลิตภัณฑ์	ปี 2549		ปี 2548		ปี 2547		ปี 2546		ตลาดนำเข้าที่สำคัญ
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	
- เหล็กแผ่นหนา รีดร้อน (HR plate)	133,012	4,120	147,185	5,276	119,815	2,999	89,850	1,571	จีน, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน, เบล เยียม
- เหล็กแผ่นบาง รีดร้อน (HR sheet)	1,033,999	20,236	1,694,820	38,135	1,738,243	29,579	1,814,095	22,970	จีน, ญี่ปุ่น
- เหล็กแผ่นบางรีด ร้อนชนิดผ่านการกัด ล้างและชุบน้ำมัน (HR sheet P&O)	643,059	16,401	796,993	21,122	496,012	9,965	444,401	7,043	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น
เหล็กแผ่นรีดเย็น (Cold-Rolled Flat Products)	670,002	24,779	713,993	29,219	621,737	20,512	545,220	15,400	เกาหลีใต้, จีน, ญี่ปุ่น
- เหล็กแผ่นรีดเย็น (CR carbon steel)	576,955	16,379	613,048	19,634	551,212	14,579	484,457	10,886	เกาหลีใต้, จีน, ญี่ปุ่น
- เหล็กแผ่นรีดเย็น ไร้สนิม (CR stainless steel)	93,047	8,400	100,945	9,585	70,525	5,933	60,763	4,515	จีน, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน
เหล็กแผ่นเคลือบ (Coated Steel Products)	1,382,541	46,834	1,367,846	48,181	1,072,591	30,996	861,796	21,125	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น
- เคลือบสังกะสี แบบจุ่มร้อน (Galv. Sheet (HDG))	819,110	25,921	865,591	28,102	555,110	14,530	462,214	10,144	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น
- เคลือบสังกะสีด้วย ไฟฟ้า (Galv. Sheet (EG))	146,726	5,126	151,667	5,498	131,444	3,753	131,125	3,104	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน,
- เคลือบดีบุก (Tin plate)	88,771	3,236	75,319	3,006	99,193	3,122	84,085	2,254	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน
- ไม้ดีเคลือบดีบุก (Tin free)	37,631	1,280	30,730	1,182	33,040	1,025	29,166	753	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน, เยอรมัน
- อื่น ๆ (Others)	290,303	11,271	244,539	10,392	253,804	8,566	155,205	4,869	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น
ท่อเหล็ก (Pipe)	1,389,898	42,661	478,264	24,888	630,360	15,062	217,896	8,787	ญี่ปุ่น, มาเลเซีย, อิตาลี
- ท่อเหล็กไร้ตะเข็บ (Pipe-Seamless)	1,294,257	36,126	363,715	17,615	525,505	10,565	162,110	6,172	ญี่ปุ่น, มาเลเซีย, เยอรมัน, อิตาลี
- ท่อเหล็กมีตะเข็บ (Pipe-Welded)	95,641	6,535	114,549	7,274	104,856	4,497	55,786	2,615	เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น, อิตาลี
รวม	9,870,805	225,255	11,563,162	278,896	10,237,511	199,736	8,693,566	131,560	จีน, ญี่ปุ่น

ผลิตภัณฑ์	ปี 2549		ปี 2548		ปี 2547		ปี 2546		ตลาดนำเข้าที่สำคัญ
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	
									รัสเซีย, ยูเครน

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 5.14 ข้อมูลสถิติการผลิต นำเข้า ส่งออก และการบริโภคเหล็กในประเทศไทย³⁴

ปี	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
การผลิต	1,412	1,921	2,386	2,114	3,487	3,685	3,505	2,469	3,635	4,451	4,652	6,747	7,497	9,009	9,381
นำเข้า	5,005	5,830	5,627	6,172	6,205	5,902	4,761	2,629	3,942	3,998	4,337	4,549	4,925	5,355	6,213
ส่งออก	181	175	255	301	635	800	647	1,271	1,233	1,858	1,474	1,247	1,455	1,646	1,717
การบริโภค	6,236	7,576	7,757	7,985	9,057	8,788	7,618	3,827	6,344	6,592	7,515	10,049	10,967	12,718	13,877

ที่มา : สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 5.15 ปริมาณการบริโภค การผลิต การนำเข้าและการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาว ปี 2541-2549

ปี	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
การผลิต	2,173	2,046	2,210	2,500	3,343	3,534	4,907	4,578	3,280
การนำเข้า	446	560	626	623	822	843	930	1,301	1,562
การส่งออก	662	427	614	733	536	568	616	515	625
การบริโภค	1,977	2,179	2,222	2,390	3,629	3,809	5,221	5,364	4,217

หน่วย : 1,000 ตัน

ที่มา : Thailand Metal Statistics Year 2003 และ Thailand Metal Statistics Year 2006

ตั้งแต่ปี 2542 มีการผลิตเหล็กทรงยาวมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องจากความต้องการบริโภคขยายตัว ประกอบกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมก่อสร้างซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหล็กทรงยาว แต่ด้วยเหตุที่ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวมีราคาสูง ภาครัฐจึงเข้ามากำกับดูแลโดยมีกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ โดยเข้ามาควบคุมราคา และจัดสินค้าเหล็กทั้งเหล็กเส้นและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณเป็นสินค้าควบคุม โดยมุ่งควบคุมราคา แม้ว่าราคาของผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาวประเภทต่างๆจะเพิ่มขึ้นแต่ปริมาณการผลิตเหล็กทรงยาวประเภทต่างๆก็ยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องจากความต้องการเหล็กทรงยาวใน

³⁴ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, รายงานฉบับสมบูรณ์ from

<http://www.oie.go.th/Benchmarking/2546/Iron/PDF/Chapter%205.pdf> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2550)

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, รายงานฉบับสมบูรณ์ from

<http://www.oie.go.th/Benchmarking/2546/Iron/IronMain.htm> และ แบบ56-1 แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปีของบริษัทนครไทยสตีล จำกัด (มหาชน) สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2548

ประเทศจีน เพื่อนำไปใช้ในการก่อสร้างต่างๆ เพื่อเตรียมเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก ในปี 2551 จนกระทั่งปี 2547 ซึ่งปริมาณการผลิตเหล็กทรงยาวในประเทศเริ่มลดลง เนื่องจากปัญหาราคาวัตถุดิบที่ผันผวน ขณะที่ปริมาณการบริโภคยังขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่าง โดยในปี 2549 มีปริมาณการบริโภคสูงถึง 4.2 ล้านตัน

5.2 ผู้ประกอบการในตลาดสินค้าเหล็กในประเทศไทย

การประเมินอำนาจตลาดอาจทำได้หลายวิธี เช่น วัดด้วยดัชนี Lerner Index หรือคำนวณหาจากส่วนแบ่งตลาด ซึ่งในการประเมินด้วยดัชนี Lerner Index จำเป็นต้องทราบต้นทุนส่วนเพิ่ม (marginal cost) ที่แท้จริงของผู้ประกอบการแต่ละราย หรือต้นทุนของสินค้าแต่ละชนิดซึ่งทำได้ยาก และข้อมูลที่ได้อ่อนข้างผันผวนตามราคาวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตเป็นหลักซึ่งเปลี่ยนแปลงและข้อมูลที่ได้ค่อนข้างผันผวนตามราคาวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตเป็นหลักซึ่งเปลี่ยนแปลงและประเภทแต่ละครั้งโดยเฉพาะสินค้าที่ต้องการคุณภาพสูงเนื่องจากจำเป็นต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ แต่หากเป็นสินค้าที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพมากนักราคาของวัตถุดิบก็ไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อตลาดอย่างมาก และด้วยเหตุที่มีปัญหาเรื่องการหาต้นทุนส่วนเพิ่มที่แท้จริงที่น่าเชื่อถือดัชนีนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาประเมินอำนาจเหนือตลาดของผู้ประกอบการ ซึ่งวิธีการประเมินอำนาจตลาดโดยพิจารณาส่วนแบ่งตลาดเป็นวิธีการที่นิยมใช้อย่างมาก ซึ่งการพิจารณาส่วนแบ่งตลาดจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของตลาดที่จะพิจารณาเสียก่อน เนื่องจากการกำหนดขอบเขตของตลาดมีความสัมพันธ์กับขนาดของส่วนแบ่งตลาดด้วย เช่น ถ้ากำหนดขอบเขตของตลาดกว้างเกินไปจะทำให้ดูเหมือนว่าผู้ประกอบการมีส่วนแบ่งตลาดน้อย และหากกำหนดขอบเขตของตลาดแคบเกินไปก็จะทำให้ดูเหมือนว่าผู้ประกอบการส่วนแบ่งตลาดมาก

5.2.1 การกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องของสินค้าเหล็ก

ในการกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องแต่ละกรณีอาจกำหนดตลาดแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขันในตลาด ซึ่งกรณีตลาดสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยพิจารณาจากการใช้ทดแทนกันได้ ซึ่งเบื้องต้นอาจพิจารณาจากลักษณะภายนอกของสินค้า ราคาและความมุ่งหมายในการใช้ โดยอาจนำเอาหลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์มาปรับใช้ในการกำหนดตลาด เช่น ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินค้าอีกชนิดหนึ่ง (cross elasticity of demand) หลัก SSNIP Test

การกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และเชิงสินค้าของสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยเป็นการกำหนดตลาดที่จะพิจารณาสภาพการแข่งขันในตลาดที่กำหนดขึ้นนั้น โดยพิจารณาการทดแทนด้านอุปสงค์ การทดแทนด้านอุปทาน โอกาสการแข่งขันและอุปสรรคของผู้ประกอบการรายใหม่ในการเข้าแข่งขันในตลาด

5.2.1.1 การกำหนดตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้องของสินค้าหลัก

ในกรณีนี้รวมสินค้าหลักโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยทุกประเภทที่สามารถทดแทน (interchangeable หรือ substitutable) สินค้าของผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการตรวจสอบอำนาจเหนือตลาดและมีสินค้าใดบ้างที่ถือว่าแข่งขันอยู่กับสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจนั้นเพื่อพิจารณาอำนาจเหนือตลาดของผู้ประกอบธุรกิจนั้น หากไม่รวมสินค้าหลักโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยทุกชนิดที่แข่งขันกับสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจมาพิจารณาจะทำให้ดูเหมือนว่าผู้ประกอบธุรกิจนั้นมีอำนาจเหนือตลาดมาก ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงผู้ประกอบธุรกิจนั้นไม่มีอำนาจที่จะกำหนดทิศทางหรือความเป็นไปในตลาด และในทางตรงกันข้ามหากเรารวมเอาสินค้าที่จริง ๆ แล้วไม่ได้แข่งขันไม่ได้ใช้ทดแทนสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการตรวจสอบเข้ามาพิจารณาด้วยกันแล้วจะทำให้อำนาจเหนือตลาดของผู้ประกอบธุรกิจนั้นดูมีอำนาจตลาดน้อยกว่าที่ควรจะเป็นหรือน้อยกว่าความเป็นจริง³⁵

โดยพิจารณาจากการทดแทนด้านอุปสงค์ (demand side) ของสินค้าที่พิจารณาเป็นหลัก และพิจารณาด้านอุปทาน (supply side) ว่าผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนการผลิตหรือผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นได้โดยไม่ต้องลงทุนเพิ่มขึ้นหรือไม่ มีความเสี่ยงใดเพิ่มขึ้น รวมถึงการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายไม่มาก ไม่มีอุปสรรคมาก โดยเมื่อราคาสินค้าอย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงแล้วจะเกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเปลี่ยนไปใช้สินค้าอีกอย่างหนึ่ง (จากผู้ประกอบการรายอื่น) ทดแทนซึ่งขึ้นอยู่กับ การตอบสนองของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอีกชนิดหนึ่งหรือความยืดหยุ่นไขว้ (cross-price elasticity) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไม่สามารถประเมินปฏิกิริยาการโต้ตอบของผู้บริโภคได้โดยตรง แต่เราสามารถใช้อัตราส่วนพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งโดยทั่วไปใช้อัตราส่วนต่าง ๆ ใช้ได้ค่อนข้างดี³⁶ ใช้ทดแทนกันได้อย่างเหมาะสม (reasonable interchangeability) ในมุมมองของผู้บริโภค ซึ่งอาจกำหนดตลาดได้หลายวิธี

1) การกำหนดตลาดโดยใช้ความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์และ SSNIP Test ทดแทนกันได้ โดยพิจารณาจากความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้าชนิดอื่น หรือความยืดหยุ่นของอุปสงค์ไขว้ (cross-elasticity of demand) วัดปฏิกิริยาโต้ตอบต่อการเปลี่ยนแปลงราคาของผู้บริโภค พิจารณาจากอัตราส่วนการใช้ทดแทนกันหรือความยืดหยุ่น แต่การคำนวณดังกล่าวขึ้นอยู่กับข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณซึ่งไม่ได้หาได้เสมอไป³⁷ ซึ่งจำเป็นต้องทราบต้นทุนส่วนเพิ่ม (marginal cost)

³⁵ สรวีค ลิมปริงษ์, กฎหมายการแข่งขันทางการค้า แนวคิดพื้นฐาน เจตนารมณ์ และปัญหา ฉบับรวมบทความ, (กรุงเทพมหานคร: นิตยธรรม, 2543), หน้า 58-60.

³⁶ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed. (United States of America: West Group, St. Paul, Minn, 2000), p. 61 and Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed. (United States of America: West Publishing Co., 2001), pp. 89-90.

³⁷ Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., p. 90.

ที่แท้จริงของผู้ประกอบการแต่ละราย หรือต้นทุนของสินค้าแต่ละชนิดซึ่งทำได้ยากและราคาสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ เหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยโดยเฉพาะเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยผันผวนอย่างมาก โดยราคาเปลี่ยนแปลงขึ้นลงขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการของตลาดและอุปทานของตลาด ตลอดจนความเคลื่อนไหวของวัตถุดิบทั้งเศษเหล็ก (Scrap) และเหล็กแท่ง (Billet)³⁸ จึงหาระดับราคาแข่งขันที่จะใช้เป็จุดเริ่มต้นในการคำนวณได้ยากและข้อมูลที่ได้อ่อนข้างผันผวนตามราคาวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตเป็นเหล็กขึ้นปลายแต่ละประเภท

ความยืดหยุ่นไขว้จะใช้ได้ดี เมื่อประเมินว่าสินค้าเหล็กประเภทต่างๆที่ขายในระดับราคาแข่งขัน ถ้าความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์ระหว่างสินค้าสองชนิดสูง แสดงว่าสินค้าทั้งสองชนิดนั้นน่าจะอยู่ในตลาดที่เกี่ยวข้องเดียวกัน ในทางตรงข้าม ความยืดหยุ่นไขว้ระหว่างสินค้าเหล่านั้นไม่สูงมาก แต่ผู้ซื้อกลุ่มหนึ่งอาจเห็นว่าสินค้าเหล็กบางประเภทใช้ทดแทนได้ดี ยกเว้นราคาสินค้าเหล็กอย่างหนึ่งสูงขึ้นไปอย่างมากผู้ซื้อจึงรู้สึกว่ามีสินค้าอื่นใช้ทดแทนสินค้าอีกอย่างหนึ่งได้ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวน่าจะสรุปได้ว่าสินค้าเหล่านั้นไม่อยู่ในตลาดที่เกี่ยวข้องเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความยืดหยุ่นไขว้ไม่อาจบอกได้อย่างแน่นอนว่าสินค้าใดอยู่ในตลาดเดียวกันหรืออยู่นละตลาดหรือไม่³⁹

เนื่องมาจากข้อจำกัดของความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์และความเปลี่ยนแปลงของความยืดหยุ่นไขว้มีมากมายคาดเดาได้ยากอาจทำให้กำหนดตลาดกว้างเกินไป โดยเฉพาะสินค้าหรือบริการต่างๆแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งด้านราคา ยี่ห้อสินค้า คุณสมบัติของสินค้าแต่ละชนิด คุณภาพชื่อเสียง ลักษณะ รูปแบบ การบรรจุหีบห่อ ภาพลักษณ์ของสินค้า และกลุ่มลูกค้าแต่ละกลุ่มมีความต้องการต่างกันด้วยเหตุผลต่างกัน บางกลุ่มอาจให้ความสำคัญกับเรื่องราคาเป็นหลัก บางกลุ่มก็ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติต่างๆของสินค้าแต่ละชนิด และบางกลุ่มอาจพอใจที่จะจ่ายเงินซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งมากขึ้นแทนที่จะเปลี่ยนไปใช้สินค้าอื่นทดแทน⁴⁰ อาจทำให้กำหนดตลาดผิดพลาดได้ ดังนั้น ตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้องจึงต้องรวมเฉพาะสินค้าที่สามารถใช้แทนได้อย่างเหมาะสมตามความประสงค์ของผู้ผลิตสินค้านั้นๆ⁴¹ ดังนั้น การกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องโดยใช้ความยืดหยุ่นไขว้ของ

³⁸ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 4..

³⁹ Massey, Patrick, "Market definition and market power in competition analysis: some practical issues" The Economic and Social Review 31, 4, (October 2000): 314, Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., p. 61, Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed. (United States of America: West Publishing Co., 2001), p. 103 and Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed. (United States: Oxford University Press, 2004), p. 57.

⁴⁰ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., p. 61 and Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., pp. 103-104.

⁴¹ United States v. E.I. du Pont de Nemours & Co. 351 U.S. 377, at 404, 76 S.Ct. at 1012 (1956) cited in Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., p. 104.

อุปสงค์ระหว่างสินค้า 2 อย่าง ณ ราคาตลาดปัจจุบัน (current market price) ที่สูงมากอยู่แล้วมีค่าความยืดหยุ่นไขว้ไม่สูง ไม่ใช่เพราะผู้ประกอบการไม่มีอำนาจตลาดแต่อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการมีอำนาจตลาดและใช้อำนาจตลาดนั้นแล้ว⁴²

การทดสอบด้วย SSNIP Test⁴³ เป็นการกำหนดขอบเขตของตลาดโดยทดสอบการขึ้นราคาเพียงเล็กน้อยแต่มีนัยสำคัญและไม่ใช่ระยะเวลาชั่วคราว (small but significant and nontransitory increase in price: SSNIP Test) หรือ Hypothetical Monopolist Test (HMT) หรือ 5-10% Test⁴⁴ เป็นการเอาวิธีการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ แต่เนื่องจากมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้การโต้ตอบของผู้ซื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาน้อยมากหรือไม่ชัดเจน ประกอบกับการที่ราคาสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ เหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยโดยเฉพาะเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยผันผวนอย่างมาก โดยราคาที่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการของตลาดและอุปทานของตลาด ตลอดจนความเคลื่อนไหวของวัตถุดิบทั้งเศษเหล็ก (Scrap) และ เหล็กแท่ง (Billet)⁴⁵ จึงหาระดับราคาแข่งขันที่จะใช้เป็นจุดเริ่มต้นการพิจารณากำหนดตลาดได้ยาก

ในปัจจุบัน สินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ เหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยถูกประกาศเป็นสินค้าควบคุมราคาและได้รับการติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด กรมการค้าภายในประชุมร่วมกับผู้ผลิตเพื่อประกาศราคาแนะนำ ตลอดจนกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้ค้าต้องรายงานต้นทุนที่สำคัญ ราคาและขนาดที่ขายหน้าโรงงาน ปริมาณสินค้าคงเหลือและสถานที่จัดเก็บสินค้าคงเหลือเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งผู้ประกอบการบางรายตั้งราคาขายต่ำกว่าราคาสินค้าที่ระดับราคาแนะนำอยู่ค่อนข้างมาก⁴⁶ ซึ่งถ้านำ SSNIP Test มาใช้เราต้องหาระดับราคาที่เป็นระดับราคาแข่งขัน มิใช่ระดับราคาของผู้ประกอบการตั้งไว้อยู่แล้วในขณะที่พิจารณา เพราะถ้าใช้ราคาของผู้ประกอบการตั้งไว้แล้วอาจเป็นราคาที่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นสภาพการแข่งขันที่แท้จริง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง และไม่ควรรณา

⁴² Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., p. 104 and Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 57.

⁴³ U.S. Department of Justice and the Federal Trade Commission, Horizontal Merger Guidelines April 2, 1992, revised April 8, 1997 และ ในประกาศของคณะกรรมการ Commission Notice on the definition of the relevant market for the purposes of Community competition law [1997] OJ C372/5, [1998] 4 CMLR 177.

⁴⁴ Bishop, Simon and Walker, Mike, The economics of E.C. competition law: concepts, application and measurement, 2nd ed. (London: Sweet & Maxwell, 2002), p. 88, Geroski, Paul and Griffiths, Rachel, "Identifying anti-trust markets," The Institute for Fiscal Studies WP03/01, (January 2003) p. 4 from <http://www.ifs.org.uk/wps/wp0301.pdf> (เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2549), Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 53 and Motta, Massimo, Competition policy: Theory and practice, 1st ed. (United States of America: Cambridge University Press, 2004), p. 102.

⁴⁵ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 4..

⁴⁶ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 19 และ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 25.

ราคาแนะนำที่ประกาศมาใช้ในการพิจารณาเนื่องจากอาจไม่ใช่ระดับราคาแข่งขันที่แท้จริงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาผิดพลาดได้ ซึ่งมักรู้จักกันว่า cellophane fallacy หรือ cellophane trap⁴⁷

ความจริงแล้ว SSNIP Test เป็นวิธีการกำหนดตลาดตามแนวปฏิบัติการรวมกิจการ (merger guideline) ที่ FTC และ DOJ ของสหรัฐฯเป็นผู้เริ่มนำมาใช้นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้วิเคราะห์สภาพการแข่งขันและการควบรวมกิจการโดยตรงซึ่งประเด็นสำคัญในกรณีควบรวมกิจการ คือ บริษัท 2 บริษัทที่รวมกิจการแล้วจะมีอำนาจตลาดเพิ่มขึ้นมากจนน่าจะทำให้การแข่งขันลดลงหรือไม่ ซึ่งหากน่าจะทำให้การแข่งขันลดลงทาง FTC และ DOJ ก็จะไม่อนุญาตให้รวมกิจการกัน อันมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์สภาพการแข่งขันในอนาคต ในขณะที่คดีการใช้อำนาจเหนือตลาดมีประเด็นสำคัญ คือ ผู้ประกอบการที่พิจารณานั้นมีอำนาจตลาดหรือไม่ อันมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์สภาพการแข่งขันในอดีตที่ผ่านมาชั่วระยะเวลาไม่นานและมีผู้กล่าวอ้างว่ามีการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ ไม่ได้มีประเด็นว่าจะมีอำนาจตลาดเพิ่มขึ้นหรือไม่

การกำหนดตลาดโดยการทดสอบการขึ้นราคาสำหรับสินค้าหลักจึงทำได้ค่อนข้างลำบาก อีกทั้งความมุ่งหมายหรือเจตนาของผู้บริโภคในการใช้สินค้ายังเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้สินค้า ผู้ประกอบการบางรายได้ทำข้อตกลงจำหน่ายสินค้า ดังนั้น แม้ว่าราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นเพียงใดก็ตาม คู่สัญญาที่ไม่สามารถหันไปใช้สินค้าอื่นทดแทนได้ เพราะ อาจเป็นเหตุให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเรียกค่าเสียหายได้

2) การกำหนดตลาดด้วยลักษณะสินค้า ราคา ความมุ่งหมายในการใช้ เมื่อกำหนดตลาดโดยใช้ความยืดหยุ่นไขว้และ SSNIP Test หรือกำหนดตลาดด้วยวิธีดังกล่าวแล้วไม่เหมาะสม จึงต้องกลับมาใช้การกำหนดตลาดโดยวิธีการอื่นที่มีวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ โดยพิจารณาจากลักษณะของสินค้า ราคาและความมุ่งหมายในการใช้ว่าสินค้าต่างๆเหล่านั้นใช้ทดแทนกันได้หรือไม่

การทดแทนด้านอุปสงค์ เนื่องจากสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่และเหล็กข้ออ้อยต่างๆ ซึ่งลักษณะรูปร่างของเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กข้ออ้อย และเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็กมีลักษณะแตกต่างกัน โดยคุณสมบัติของเหล็กเตาหลอมและเหล็กรีดซ้ำ เหล็กที่ผลิตจากโรงงานหลอมเหล็กชนิดอาร์คด้วยไฟฟ้าโดยใช้เศษเหล็กเป็นวัตถุดิบนำมาหลอมเป็นเหล็กแท่ง (Billet) แล้วผ่านขบวนการรีดร้อนออกมาเป็นเหล็กเส้นมีการผลิตตามมาตรฐาน มอก. ส่วนเหล็กรีดซ้ำ (Re-rolling) เป็นเหล็กเส้นที่ผลิตจากวัตถุดิบที่ได้จากการตัดเรือเก่า (Ship Plate) หรืออาจเป็นเหล็กคัตออก (Cobble Plate) จากโรงเหล็กมาตรฐานมอก. นำเส้นเหล็กมารีดอีกทีหนึ่ง เนื่องจากวัตถุดิบมีการคละและไม่เป็นมาตรฐานแน่นอนทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำเศษเหล็กมารีดซ้ำและการรีด Billet มีความแตกต่างกัน โดยเหล็กรีดซ้ำที่นำเศษเหล็ก

⁴⁷ United States V. E.I. du Pont de Nemours & Co., 351 U.S. 377, 391-92 (1956) and Geroski, Paul and Griffith, Rachel, "Identifying anti-trust markets," The Institute for Fiscal Studies WP03/01, (January 2003) p. 7-8.

มาตัดแล้วรีดนั้นคุณภาพของเหล็กจะขาดความสม่ำเสมอและมีสิ่งเจือปนสูง ส่วนที่เหล็กที่รีดจาก Billet คุณภาพจะเป็นไปตามเกรดของวัตถุดิบ⁴⁸

ขบวนการผลิตเหล็กในปัจจุบันของประเทศไทย แบ่งได้เป็น 2 ขบวนการใหญ่ ๆ คือ

1) ขบวนการหลอมเหล็ก (Steel Making)

2) ขบวนการรีดร้อน (Rolling Process)

ขบวนการหลอมเหล็ก ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงงานหลอมเหล็กชนิดเดียว คือ การหลอมเหล็กโดยวิธีการอาร์คด้วยไฟฟ้า (EAF) วัตถุดิบที่สำคัญในขบวนการนี้ คือ เศษเหล็กและเหล็กที่ผ่านขบวนการหลอมเหล็กจะถูกหลอมออกมาเป็นเหล็กแท่ง (Billet) หน้าตัดขนาดตั้งแต่ 100x100 มม. จนถึง 130x130 ความยาว 3-12 เมตร ขึ้นอยู่กับขนาดของเตาอบ (Reheating Furnace) ที่ใช้ในขบวนการต่อไป ซึ่งการผลิตด้วยเตาหลอมมีขั้นตอนดังนี้⁴⁹

1. กระบวนการเตรียมเศษเหล็ก (Scrap process) เตรียมเศษเหล็กที่จะใช้หลอมโดยคำนึงถึงขนาดและคุณภาพของเศษเหล็กเป็นสำคัญเพื่อให้เหมาะสมกับเตาหลอม

2. กระบวนการหลอมด้วยเตาไฟฟ้า (Process of Electric steel making) นำเข้าเตาหลอมไฟฟ้า EAF หลอมด้วยแท่งอิเล็กโทรด โดยใช้ไฟฟ้าแรงสูงเพื่อหลอมเศษเหล็กให้เป็นน้ำเหล็ก ใช้เวลาประมาณ 45-60 นาทีต่อครั้ง

3. กระบวนการปรุงส่วนผสมเหล็ก (Process of metallurgy)

1) นำน้ำเหล็กที่ได้จาก 2. ปล่อยลงสู่เตาปรุงส่วนผสมน้ำเหล็ก (Ladle furnace) โดยวิธี Eccentric bottom tapping เพื่อให้ได้น้ำเหล็กที่บริสุทธิ์ขึ้น

2) ขั้นตอนที่ 2.-3. นี้จะควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์

3) เติมแร่ธาตุต่างๆ เพื่อให้ได้น้ำเหล็กที่มีส่วนผสมตามต้องการ

4. กระบวนการหล่ออย่างต่อเนื่อง (Continuous casting process) นำน้ำเหล็กที่ได้จาก 3. มาผ่านกระบวนการหล่ออย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้รูปแท่งขนาด 130-150 มม. โดยควบคุมระบบน้ำหล่อเย็นเพื่อผลิตเป็นเหล็กแท่งโดยตรงที่เรียกว่า Billets โดย Billets ที่ได้ส่วนหนึ่งจะนำไปเก็บไว้และอีกส่วนหนึ่งจะถูกนำไปรีดต่อเนื่องโดยตรงเพื่อเป็นการประหยัดพลังงาน

5. กระบวนการรีด (Rolling process) นำ Billets มาอบด้วยอุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส และผ่านกระบวนการรีดด้วยเครื่องเพื่อลดรูป ลดขนาด ซึ่งมีสายการผลิต 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 รีดออกมาเป็นเหล็กเส้นตรง โดยเป็นเหล็กเส้นกลมหรือข้ออ้อยหรือเหล็กเพลลา

แบบที่ 2 รีดออกมาเป็นเหล็กกลวด มีลักษณะเป็นขด

แบบที่ 3 รีดออกมาเป็นเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก หรือเป็นเหล็กเส้นได้ด้วย

6. กระบวนการบรรจุภัณฑ์ (Packing process) เหล็กเส้นหรือเหล็กรูปพรรณ นำเหล็กเส้นและเหล็กรูปพรรณที่ได้มาวางบนแท่นพักเย็น เพื่อสะดวกแก่การตัดแบ่งตามความยาวที่ต้องการและทำการบรรจุและจัดส่งต่อไป เหล็กกลวด นำเหล็กกลวดมามัด และชั่งน้ำหนักติดป้าย เพื่อนำไปกองเก็บรอจัดส่งต่อไป

⁴⁸ <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

⁴⁹ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตเหล็กเส้น เหล็กทวด และเหล็กอื่นๆ⁵⁰

ความแตกต่างระหว่างเหล็กเตาหลอมใน เหล็กเตาหลอมนอก และเหล็กรีดซ้ำ⁵¹

(1) เหล็กเตาหลอมใน คือ เหล็กที่ผลิตจากโรงงานหลอมเหล็กชนิดอาร์คด้วยไฟฟ้า โดยใช้เศษเหล็กเป็นวัตถุดิบ นำมาหลอมเป็นเหล็กแท่ง แล้วผ่านกระบวนการรีดร้อน ออกมาเป็นเหล็กเส้น

⁵⁰ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 28.

⁵¹ <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

(2) เหล็กเตาหลอมนอก คือ เหล็กเส้นที่ผลิตจากเหล็กแท่ง ที่ได้จากเตาหลอมต่างประเทศ นำมาผ่านขบวนการรีดร้อน ออกมาเป็นเหล็กเส้น ดังนั้น เหล็กเตาหลอมในและเหล็กเตาหลอมนอก จึงมีการผลิตตามมาตรฐาน มอก. เดียวกันเพราะมีขบวนการผลิตเหมือนกัน

(3) เหล็กรีดซ้ำ (Re-rolling) เป็นเหล็กเส้นที่ผลิตจากวัตถุดิบที่ได้จากการตัดเรือเก่า (Ship Plate) หรืออาจเป็นเหล็กคัตออก (Cobble Plate) จากโรงเหล็กมาตรฐานมอก. นำเส้นเหล็กมารีดอีกทีหนึ่ง เนื่องจากวัตถุดิบมีการคละและไม่เป็นมาตรฐานแน่นอนทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำเศษเหล็กมารีดซ้ำและการนำ Billet มารีดแตกต่างกัน โดยเหล็กรีดซ้ำที่นำเศษเหล็กมาตัดแล้วรีดนั้นคุณภาพของเหล็กจะขาดความสม่ำเสมอและมีสิ่งเจือปนสูง ส่วนที่เหล็กที่รีดจาก Billet คุณภาพจะเป็นไปตามเกรดของวัตถุดิบ

ข้อดีและข้อเสียของเหล็กเตาหลอมในและเหล็กเตาหลอมนอก⁵²

	ข้อดี	ข้อเสีย
เหล็กเตาหลอมใน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถ้ามีการควบคุมที่ดีต้นทุนการผลิตจะถูกกว่า เพราะวัตถุดิบถูกกว่า 2. ประหยัดเงินตราต่างประเทศมากกว่า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถ้าขบวนการหลอมเหล็ก (steel making) ไม่ดี คุณภาพก็ไม่ดี 2. เศษเหล็กในประเทศไม่เพียงพอ และคุณภาพไม่ดี จำเป็นต้องนำเข้าเศษเหล็กจากต่างประเทศเหล็ก
เหล็กเตาหลอมนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1. หากเลือกแหล่งผลิตที่ดีกว่าเพราะ ผู้ผลิตต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ผลิตเหล็กแท่งขายจำนวนมาก(บางแห่งผลิตหลายล้านตันต่อปี) มีความชำนาญสูงกว่า 2. เตาหลอมแบบพ่นลม (blast furnace) หลอมเหล็กจากสินแร่ (iron ore) จึงให้เหล็กที่สะอาดกว่าและคุณภาพสูงกว่า เตาหลอมชนิดอาร์คด้วยไฟฟ้าที่ใช้วัตถุดิบจากเศษเหล็กเป็นส่วนใหญ่ เป็นทางเลือกซื้อเหล็กแท่ง ได้อีกทางหนึ่ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้นทุนวัตถุดิบที่เป็นเหล็กแท่งย่อมสูงกว่า

มาตรฐานด้านคุณภาพ ในอดีตมีผู้นำเข้าเหล็กลดขนาดเล็กน้อยคือขนาด 5 มม. และ 5.5 มม. จากต่างประเทศนำมาเหยียดและตัดเป็นเหล็กเส้นกลมขายเป็นเหล็ก 2 หุน และเหล็กลดขนาด 8 มม. และ 8.5 มม. นำมาเหยียดและตัดเป็นเหล็กเส้นกลมขายเป็นเหล็กเส้นขนาด 9.0 มม. หรือเหล็ก 3 หุน ซึ่งเหล็กทั้ง 2 ชนิดมีขนาดและคุณสมบัติทางกลไม่ได้มาตรฐานกระทรวงอุตสาหกรรม (มอก.) และอาจเป็นอันตรายขณะก่อสร้างและแก่ผู้อยู่อาศัยอีกด้วยเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมจึงกำหนดให้ตัวนูน SRR นำหน้าชื่อขนาดให้แตกต่างจากเหล็กเส้นกลม (SR)

⁵² <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

และเหล็กเส้นข้ออ้อย (SD) วิธีสังเกตเหล็กเส้นกลมตามมาตรฐานมอก.จะต้องเป็นตัวนูนถาวรบนเนื้อเหล็กระบุเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตและชื่อ ขนาด แต่เหล็กเส้นที่ทำจากเหล็กลวดจะไม่มีตัวนูนบนเนื้อเหล็กซึ่งผู้ใช้จะสามารถสังเกตได้ชัดเจน⁵³

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ม.อ.ก.) ของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

	เลขที่มอก.	รายละเอียด	วันที่บังคับใช้
1.	มอก.20-2543	เหล็กเส้นเสริมคอนกรีต : เหล็กเส้นกลม	8 ต.ค. 2547
2.	มอก.24-2548	เหล็กเส้นเสริมคอนกรีต : เหล็กข้ออ้อย	21 พ.ค. 2549
3.	มอก.211-2527	เหล็กเส้นเสริมคอนกรีต : เหล็กรีดซ้ำ	1 มี.ค. 2528
4.	มอก.1227-2539	เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อน	10 พ.ค. 2541
5.	มอก.1228-2537	เหล็กโครงสร้างรูปพรรณขึ้นรูปเย็น	7 ธ.ค. 2540

ในปัจจุบันได้มีการกำหนดและคำนึงถึงมาตรฐานด้านคุณภาพสำหรับผลิตภัณฑ์เหล็กมากขึ้น และยังมีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดขึ้นสำหรับมาตรฐานการก่อสร้างส่งผลให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้สูงขึ้น⁵⁴

ความแตกต่างของการใช้งาน เหล็กเส้นมีลักษณะเป็นเส้นกลมหรือเป็นข้ออ้อย ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างต่างๆทั่วไป เช่น คอนโดมิเนียม บ้าน และโรงงาน เป็นต้น ส่วนเหล็กรูปพรรณ เช่น เหล็กราง รถไฟ เหล็กฉาก เหล็กทรงน้ำ I-Beam H-Beam และ T-Section เป็นต้น นำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างทดแทนคอนกรีตเสริมเหล็กใช้ในงานก่อสร้างคลังสินค้า โรงกลั่นน้ำมัน ปีโตรเคมี ฟาร์ม โกดังเก็บสินค้า รั้ว คานต่อเชื่อมหลังคา กับเสา สะพาน โรงจอดรถ โครงสร้างอาคาร โครงหลังคา ป้ายโฆษณา โครงเหล็ก เสาส่งไฟฟ้าแรงสูงหรือส่งไฟฟ้าย่อย โครงเสาเหล็กรับส่งคลื่นวิทยุ เป็นต้น⁵⁵

ลักษณะรูปร่างของเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็กมีลักษณะแตกต่างกัน คือ ผิวของเหล็กเส้นไม่มีบั้งแต่เหล็กข้ออ้อยมีบั้ง (Transverse rib) และอาจมีครีป (Longitudinal) เพื่อเสริมกำลังยึดระหว่างเหล็กเส้นกับเนื้อคอนกรีตและคุณสมบัติต่างกันโดยเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อยมีลักษณะและราคาใกล้เคียงกัน ความมุ่งหมายในการใช้งานเป็นอย่างเดียวกันกับเหล็กเส้นกลม คือ ใช้สำหรับงานก่อสร้างเป็นเหล็กเสริมคอนกรีต ซึ่งผู้รับเหมาก่อสร้างและผู้บริโภค เห็นว่าใช้ทดแทนกันได้ เพราะทั้งเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อยมีขนาดความยาวเท่ากัน ราคาต่างกันไม่มากนัก โดยอาจใช้เหล็กเส้นข้ออ้อย SD30 ทดแทนเหล็กเส้นกลม SR24 ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากันหรือใกล้เคียงกันทดแทนกันได้ เช่น ขนาด 10.0, 12.0,

⁵³ Ibid.

⁵⁴ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 18.

⁵⁵ <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

15.0, 16.0, 19.0, 20.0, 25.0 เนื่องจากเหล็กเส้นข้ออ้อยจะมีคุณสมบัติทางกลสูงกว่าเหล็กเส้นกลม ในขณะที่ราคาสูงกว่าไม่มากนักแต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้บริโภครว่าให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากันระหว่างราคาสินค้ากับคุณสมบัติของสินค้า

ราคาเหล็กเส้นกลม⁵⁶

รายการสินค้า/ขนาด Description/Size	หน่วย Unit	นน.กก./ม. Kgs	ราคาขาย(บาท/เส้น) List Price(Baht/Piece)	ราคาขาย(บาท/ตัน) List Price(Baht/Ton)
เหล็กเส้นกลม SR 24 ความยาว 10 เมตร				
6.0 มม.	เส้น	0.222	55.94	25,200
8.0 มม.	เส้น	0.395	97.96	24,800
9.0 มม.	เส้น	0.499	122.75	24,600
10.0 มม.	เส้น	0.616	149.69	24,300
12.0 มม.	เส้น	0.888	212.23	23,900
15.0 มม.	เส้น	1.387	327.33	23,600
19.0 มม.	เส้น	2.226	525.34	23,600
25.0 มม.	เส้น	3.853	909.31	23,600
เหล็กเส้นกลม SRR 24 ความยาว 10 เมตร				
8.0 มม.	เส้น	0.395	97.96	24,800
10.0 มม.	เส้น	0.616	149.69	24,300

ราคาเหล็กเส้นข้ออ้อย⁵⁷

รายการสินค้า/ขนาด Description/Size	หน่วย Unit	นน.กก. Kgs	ราคาขาย(บาท/เส้น) List Price(Baht/Pcs)	ราคาขาย(บาท/ตัน) List Price(Baht/Ton)
เหล็กเส้นข้ออ้อย SD30 ความยาว 10 เมตร				
10 มม.	ตัน	0.616	150.92	24,500
12 มม.	ตัน	0.888	213.14	24,000
16 มม.	ตัน	1.578	375.57	23,800
20 มม.	ตัน	2.466	586.93	23,800
25 มม.	ตัน	3.853	917.15	23,800
28 มม.	ตัน	4.834	1150.87	23,800
เหล็กเส้นข้ออ้อย SD30 ความยาว 12 เมตร				
10 มม.	ตัน	0.616	181.11	24,500

⁵⁶ บริษัท มิลเลเนี่ยมสตีล จำกัด (มหาชน), ราคาแนะนำเหล็กเส้นกลม,
http://www1.cementhaionline.com/CRC/Product/Rounded_bar.asp (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

⁵⁷ บริษัท มิลเลเนี่ยมสตีล จำกัด (มหาชน), ราคาแนะนำเหล็กเส้นข้ออ้อย,
http://www1.cementhaionline.com/CRC/Product/Deformed_bar.asp (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

12 มม.	ตัน	0.888	255.75	24,000
16 มม.	ตัน	1.578	450.76	23,800
20 มม.	ตัน	2.466	704.56	23,800
25 มม.	ตัน	3.853	1100.32	23,800
28 มม.	ตัน	4.834	1380.51	23,800
เหล็กเส้นข้อย้อย SD40 ความยาว 10 เมตร				
10 มม.	ตัน	0.616	152.15	24,700
12 มม.	ตัน	0.888	214.92	24,200
16 มม.	ตัน	1.578	378.73	24,000
20 มม.	ตัน	2.466	591.86	24,000
25 มม.	ตัน	3.853	924.85	24,000
28 มม.	ตัน	4.834	1159.98	24,000
32 มม.	ตัน	6.313	1515.15	24,000
36 มม.	ตัน	7.990	1916.93	24,000
40 มม.	ตัน	9.865	2400	24,000
เหล็กเส้นข้อย้อย SD40 ความยาว 12 เมตร				
10 มม.	ตัน	0.616	182.58	24,700
12 มม.	ตัน	0.888	257.89	24,200
16 มม.	ตัน	1.578	454.46	24,000
20 มม.	ตัน	2.466	710.26	24,000
25 มม.	ตัน	3.853	1109.57	24,000
28 มม.	ตัน	4.834	1392.11	24,000
32 มม.	ตัน	6.313	1818.18	24,000
36 มม.	ตัน	7.990	2301.05	24,000
40 มม.	ตัน	9.865	2841.25	24,000
เหล็กเส้นข้อย้อย SD50 ความยาว 10 เมตร				
25 มม.	ตัน	3.853	955.68	24,800
28 มม.	ตัน	4.834	1198.65	24,800
32 มม.	ตัน	6.313	1565.65	24,800
เหล็กเส้นข้อย้อย SD50 ความยาว 12 เมตร				
25 มม.	ตัน	3.853	1146.66	24,800
28 มม.	ตัน	4.834	1438.52	24,800
32 มม.	ตัน	6.313	1878.79	24,800

หรืออาจใช้เหล็กเส้นข้อย้อย SD40 ทดแทนเหล็กข้อย้อย SD30 ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากันหรือใกล้เคียงกันทดแทนกันได้ เช่น ขนาด 10.0, 12.0, 16.0, 20.0, 25.0, 28.0 หรืออาจใช้เหล็กเส้นข้อย้อย SD50 ทดแทนเหล็กข้อย้อย SD40 ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากันหรือใกล้เคียงกันทดแทนกันได้ เช่น ขนาด 25.0 28.0 32.0 เนื่องจากมีขนาดความยาวเท่ากันคือ 10 เมตร และ

12 เมตร ราคาต่างกันไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติทางกลของเหล็กเส้นข้ออ้อย SD40 ที่สูงกว่าเหล็กเส้นข้ออ้อย SD30 มาก หรือเหล็กเส้นข้ออ้อย SD50 ที่สูงกว่าเหล็กเส้นข้ออ้อย SD40 มาก

ส่วนเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็กมีลักษณะรูปร่างและคุณสมบัติแตกต่างอีกทั้งมีความมุ่งหมายในการใช้งานแตกต่างกันอย่างมากกับทั้งเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อย คือ ใช้กับงานโครงสร้างอาคารเป็นหลัก โดยนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างทดแทนคอนกรีตเสริมเหล็ก⁵⁸ ดังนั้นเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็กจึงไม่อาจใช้ทดแทนเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อยได้อย่างเหมาะสม

ราคาโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก⁵⁹

รายการสินค้า/ขนาด Description/Size	หน่วย Unit	นน.กก./เมตร Kgs	ราคาขาย(บาท/เส้น) List Price(Baht/Piece)
เหล็กฉาก SM400, SS400 ความยาว 6 เมตร(Angles) ราคา 25,000 บาท/ตัน			
*25 x 25 x 3.0 มม.	เส้น	1.12	เป็นสินค้าสั่งผลิต
*25 x 25 x 5.0 มม.	เส้น	1.77	
*30 x 30 x 3.0 มม.	เส้น	1.36	
*30 x 30 x 5.0 มม.	เส้น	2.18	
40 x 40 x 3.0 มม.	เส้น	1.83	274.50
40 x 40 x 4.0 มม.	เส้น	2.42	363.00
40 x 40 x 5.0 มม.	เส้น	2.95	442.50
40 x 40 x 6.0 มม.	เส้น	3.52	528.00
45 x 45 x 4.0 มม.	เส้น	2.74	411.00
45 x 45 x 5.0 มม.	เส้น	3.38	507.00
50 x 50 x 3.0 มม.	เส้น	2.33	349.50
50 x 50 x 4.0 มม.	เส้น	3.06	459.00
50 x 50 x 5.0 มม.	เส้น	3.77	565.50
50 x 50 x 6.0 มม.	เส้น	4.43	664.50
60 x 60 x 4.0 มม.	เส้น	3.68	552.00
60 x 60 x 5.0 มม.	เส้น	4.55	682.50
60 x 60 x 6.0 มม.	เส้น	5.41	811.50
65 x 65 x 5.0 มม.	เส้น	5.00	750.00
65 x 65 x 6.0 มม.	เส้น	5.91	886.50
*65 x 65 x 8.0 มม.	เส้น	7.66	เป็นสินค้าสั่งผลิต

⁵⁸ รุจา กงประเวชนนท์, "ผลกระทบของมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดของไทยที่มีต่ออุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าในประเทศ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 42.

⁵⁹ บริษัท มิลเลเนียมสตีล จำกัด (มหาชน), ราคาแนะนำเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก, http://www1.cementhaionline.com/CRC/Product/Angel_Channel.asp (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

70 x 70 x 6.0 มม.	เส้น	6.38	957.00
75 x 75 x 6.0 มม.	เส้น	6.85	1,027.50
75 x 75 x 9.0 มม.	เส้น	9.96	1,494.50
*75 x 75 x 12.0 มม.	เส้น	13.00	เป็นสินค้าสั่งผลิต
76 x 76 x 4.8 มม.	เส้น	5.50	825.00
80 x 80 x 6.0 มม.	เส้น	7.32	1,098.00
90 x 90 x 6.0 มม.	เส้น	8.28	1,242.00
90 x 90 x 7.0 มม.	เส้น	9.59	1,438.50
*90 x 90 x 10.0 มม.	เส้น	13.3	เป็นสินค้าสั่งผลิต
*90 x 90 x 12.0 มม.	เส้น	15.9	
100 x 100 x 7.0 มม.	เส้น	10.7	1,605.00
100 x 100 x 8.0 มม.	เส้น	12.10	1,815.00
100 x 100 x 10.0 มม.	เส้น	14.90	2,235.00
*100 x 100 x 12.0 มม.	เส้น	17.80	เป็นสินค้าสั่งผลิต
เหล็กทรงหน้า SM400 ความยาว 6 เมตร (Channels) ราคา 17,282 บาท/ตัน			
*50 x 25 x 5.0 มม.	เส้น	3.86	เป็นสินค้าสั่งผลิต
*75 x 40 x 5.0 มม.	เส้น	6.92	
100 x 50 x 5.0 x 7.5 มม.	เส้น	9.36	1,404.00

สินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่และเหล็กข้ออ้อยส่วนใหญ่ มีมาตรฐานอุตสาหกรรมมารับรองเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าสินค้านี้มีมาตรฐานและมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ซึ่งสินค้าที่ขายตามท้องตลาดส่วนใหญ่ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรมเสียก่อน ดังนั้น สินค้าที่ใช้ทดแทนกันได้ส่วนใหญ่จึงจำกัดเฉพาะสินค้าที่มีมาตรฐานอุตสาหกรรมรับรอง แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริโภคว่าจะให้ความสำคัญกับราคาหรือคุณสมบัติต่างๆของเหล็กแต่ละชนิดแต่ละประเภทแต่ละขนาด เนื่องจากสินค้าเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยมีคุณภาพหลากหลาย และผลิตจากวัตถุดิบที่แตกต่างกัน คือ ผลิตกันที่ผลิตจากเศษเหล็กหลอม ซึ่งมีคุณภาพสูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเหล็กรีดซ้ำ ซึ่งผลิตจากการนำเศษเหล็กมารีดลดขนาดอีกทั้งยังมีมาตรฐานอุตสาหกรรมต่างกัน

การใช้เหล็กโดยปกติการพิจารณาเลือกชนิดของเหล็กเส้น ได้แก่ เหล็กเส้นกลม เหล็กข้ออ้อย ชนิด SD30, SD40 และ SD40 และ SD50 จะขึ้นอยู่กับชนิดของโครงสร้างเป็นหลัก และในปัจจุบันมีความนิยมใช้เหล็กเส้นข้ออ้อยมากกว่าการใช้เหล็กเส้นกลมเนื่องมาจากคุณภาพที่ดีกว่า ทั้งด้านแรงดึง และแรงยึดเกาะคอนกรีต ในขณะที่ราคาเท่ากันและในขณะเดียวกันสัดส่วนของการใช้ SD40 ต่อ SD30 ก็มีมากขึ้นเนื่องจากผู้ใช้สามารถซื้อ SD40 ในราคาสูงกว่า SD30 เพียง 20 สตางค์

ต่อ กิโลกรัม แต่มีแรงดึงสูงกว่าถึง 33% ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการลดจำนวนการใช้เหล็กและทำให้ต้นทุนโดยรวมถูกกว่าถึง 30%⁶⁰

ความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่ง ก็คือ การใช้เหล็กข้ออ้อยขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 มม. สำหรับทำเหล็กปลอกแทนการใช้เหล็กเส้นกลม 6 มม. และ 9 มม. ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับข้างต้นในด้านความประหยัดเห็นได้ชัดว่าจะประหยัดน้ำหนักเหล็กได้ 25% ประกอบกับราคาเหล็กข้ออ้อยจะถูกกว่าเหล็กเส้นกลมมาตรฐานเล็กน้อย ดังนั้น ในด้านต้นทุนจะประหยัดได้มากกว่า 25% อีกทั้งจะไม่เป็นการเสี่ยงกับเหล็กที่ไม่ได้มาตรฐานดังได้กล่าวมาแล้ว ทางด้านวิศวกรรมนั้น การใช้เหล็กเส้นต่างชนิดกันในโครงสร้างเดียวกันเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกันด้านความเค้น (Strain compatibility) แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเป็นหลักยึดอีกส่วนหนึ่งเป็นเหล็กปลอกก็ตาม เพราะเหล็กทั้ง 2 ชนิดจะต้องทำงานด้วยกันด้วยค่าความเค้น (strain) ของคอนกรีตเดียวกัน⁶¹

เหล็กเส้นสำหรับงานคอนกรีต เสริมเหล็กในการนำมาใช้งานมักมีการตัดหรืออ้อยให้เข้ากับรูปร่างของโครงสร้าง เช่น เหล็กปลอก เป็นต้น ในทางวิศวกรรมเรายังคงถือว่าเหล็กที่ตัดงอแล้วยังคงมีแรงดึงเท่าเดิม ซึ่งอาจไม่เป็นเช่นนั้นถ้าเหล็กที่ตัดหรืออ้อยนี้มีรอยร้าวภายใน หรือเหล็กที่ตัดงอมีการหักเกิดขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ และวิศวกรผู้ควบคุมสามารถสังเกตและต้องระวังเป็นพิเศษเพื่อความปลอดภัยของอาคารในภายหน้า

ดังนั้น แม้ว่าลักษณะเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยโดยทั่วไปไม่เหมือนกันและลูกค้าเห็นว่าสินค้าทั้ง 2 อย่างแตกต่างกัน แม้อยู่ในตลาดเดียวกัน แต่ไม่ได้แข่งกันหรือไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ในสายตาของผู้บริโภคโดยขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้บริโภค

เหล็กแท่งหนา (Bloom) และแท่งเหล็ก (Billets) เป็นวัตถุดิบในการผลิตเหล็กทรงยาว เนื่องจากวัตถุดิบทั้งสองสำเร็จรูปในการผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยแตกต่างกัน คือ เหล็กโครงสร้างรูปพรรณเป็นการนำเหล็กแท่งหนา (Bloom) มารีดเป็นรูปร่าง ส่วนเหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยนำแท่งเหล็ก (Billets) มาเผาให้ร้อนแล้วรีดลดขนาดให้มีลักษณะเป็นเส้น

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมี 2 อย่างคือ เหล็กแท่ง และเศษเหล็ก ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสำหรับผู้ผลิตที่มีเตาหลอมเศษเหล็ก (Electric Arc Furnace: EAF) ในประเทศไทย สัดส่วนวัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ เศษเหล็กซึ่งจะได้วัตถุดิบมาจากผู้ค้าเศษเหล็กทั่วไปภายในประเทศ ส่วนการนำเข้านั้นจะเป็นการนำเข้าผ่านผู้นำเข้าเศษเหล็กรายใหญ่ซึ่งมีจำนวนหลายรายทั้งนี้การนำเข้าวัตถุดิบส่วนใหญ่นำเข้าผ่านเครือข่ายตัวแทนนำเข้าของตัวผู้ประกอบการเอง ซึ่งมีประสบการณ์ในการคัดเลือก

⁶⁰ <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

⁶¹ <http://www.region11.m-energy.go.th/Steel/1.htm> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550)

ผู้ผลิตและสามารถช่วยเพิ่มอำนาจในการต่อรอง นอกจากนี้ยังมีการจัดหาวัตถุดิบโดยการกระจายแหล่งวัตถุดิบ⁶²

คู่แข่งในอุตสาหกรรมเหล็ก ได้แก่ ผู้ผลิตที่มีเตาหลอมเศษเหล็กและผู้ผลิตแบบไม่มีเตาหลอมเศษเหล็ก ผู้ผลิตที่มีเตาหลอมจะใช้เศษเหล็กในประเทศและต่างประเทศเป็นวัตถุดิบในการผลิต ขณะที่ผู้ผลิตที่ไม่มีเตาหลอมเศษเหล็กแต่มีเตาเพิ่มอุณหภูมิเหล็กแท่งเล็ก (Reheating Furnace: RHF) ในประเทศไทย อาจใช้เศษเหล็กเป็นวัตถุดิบโดยนำมาตัดแล้วนำมารีดซ้ำ หรือเหล็กแท่ง (Billet) ซึ่งจำเป็นต้องนำเข้าสู่วัตถุดิบถึงสำเร็จรูปจากต่างประเทศเท่านั้นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต

กำลังการผลิตโดยรวมของอุตสาหกรรมเหล็กทรงยาวนานสูงกว่าความต้องการของตลาดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนผู้ผลิตเหล็กเส้นมีจำนวนมากทำให้มีการแข่งขันในผลิตภัณฑ์นี้สูงตามไปด้วย⁶³ อีกทั้งเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันในด้านรูปแบบหรือคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การแข่งขันของผู้ผลิตจึงมุ่งไปที่กลยุทธ์ด้านราคาและเงื่อนไขทางการค้า ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีกับช่องทางจัดจำหน่าย ผู้ผลิตและผู้ค้าจึงยังคงมีอำนาจในการต่อรองกับผู้บริโภคที่ค่อนข้างจำกัด⁶⁴

เนื่องจากขณะนี้ในประเทศไทยยังไม่มีการผลิตแท่งเหล็กขึ้นใช้เองในประเทศ ซึ่งแท่งเหล็กเป็นสินค้า Commodity ที่ราคามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในขณะที่ราคาขายเหล็กเส้นในประเทศมีราคาเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า เนื่องจากผู้ผลิตหลายรายมีอำนาจต่อรองค่อนข้างจำกัด เพราะยังคงมีกำลังผลิตส่วนเกินเหลืออยู่มาก รวมถึงมีการติดตามดูแลราคาขายโดยกรมการค้าภายในด้วย นอกจากนี้ต้นทุนเหล็กแท่งเล็กยังเป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดของต้นทุนขาย ดังนั้น ผลต่างของราคาต้นทุนเหล็กกับราคาขายเหล็กเส้น (metal spread) จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารกิจการให้เกิดผลกำไร⁶⁵ ตารางที่ ราคาเหล็กในตลาดโลก⁶⁶

⁶² บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 27.

⁶³ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 16 และ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 23.

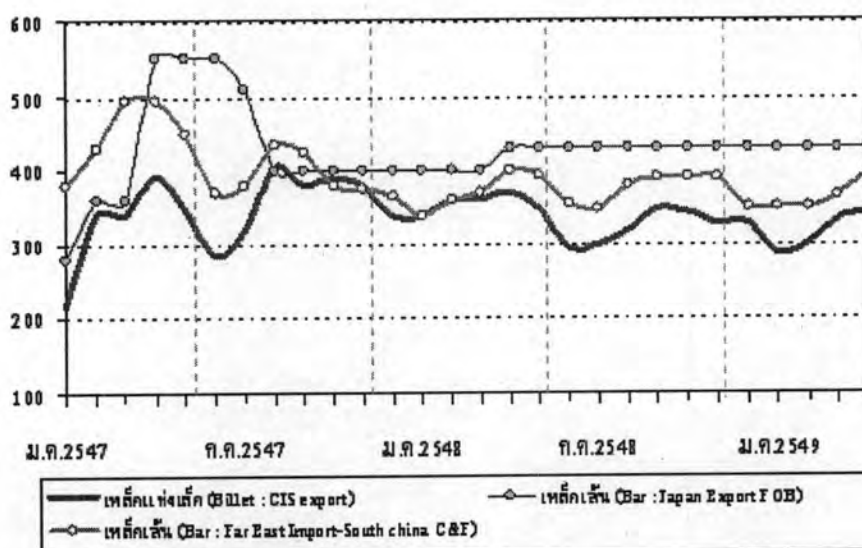
⁶⁴ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 19.

⁶⁵ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 25.

⁶⁶ พัชรินทร์ รัตนพงศ์กัญญา, "เหล็กเส้น: ฝากความหวังเมกะโปรเจกต์," สารวิจัยธุรกิจ ปีที่ 10 (14 พฤษภาคม 2549) from <http://www.cb.ktb.co.th/prod/bnew.nsf/0/61c5b166d86428ec47257179002bd110?OpenDocument> (เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550).

ราคาเหล็กเส้นและเหล็กแท่งเหล็กในตลาดโลก

ดอลลาร์ ต.ร. / ตัน

ที่มา : สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย

การตลาด การจำหน่ายและช่องทางการจำหน่าย ผู้ผลิตใช้กลยุทธ์ทางการตลาดรวมทั้งมีการบริหารการจัดจำหน่ายและช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อรักษาและทำให้ส่วนแบ่งตลาดของตนเพิ่มขึ้นซึ่งสามารถแยกพิจารณาตามตลาดในการจัดจำหน่ายและประเภทผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้⁶⁷

ช่องทางการจำหน่ายของตลาดเหล็กเส้น (Rebars) ภายในประเทศ⁶⁸ มักใช้ช่องทางการจำหน่ายที่มีอยู่ 4 ช่องทาง คือ

- 1) กลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้าง (Contractors and developers) โดยลูกค้ากลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ๆ ที่รับหรือประมูลงานก่อสร้างจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน
- 2) ตัวแทนจำหน่าย ร้านค้าเหล็ก-ยี่ปี่ว (Stockists) หรือบริษัทผู้ค้าส่งรายใหญ่ โดยลูกค้ากลุ่มนี้จะมีการซื้อสินค้าในปริมาณมากเพื่อนำไปขายต่อให้แก่ผู้ใช้
- 3) กลุ่มบริษัทในเครือหรือบริษัทที่มีสายสัมพันธ์ทางธุรกิจกับผู้ผลิตเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารตลาด การขนส่งสินค้า รวมถึงเครือข่ายร้านค้า ดูแลสายงานการตลาดและมีร้านค้าปลีกในเครือข่ายทั่วประเทศ
- 4) ร้านค้ารายย่อย

ตลาดเหล็กรูปพรรณขนาดเล็ก (Small sections) ภายในประเทศ⁶⁹ ในปัจจุบันมีการจัดจำหน่ายโดยผ่านช่องทางการจำหน่ายรวม 4 ช่องทาง คือ

⁶⁷ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31

ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 20.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20 และ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 20.

- 1) ร้านค้าเหล็ก-ยี่ปี่ว (Stockists) ซึ่งกระจายผ่านให้กับผู้รับเหมาก่อสร้าง
- 2) ผู้รับเหมาก่อสร้าง (Construction contractors)
- 3) งานโครงสร้างรูปทรง (Fabricators)
- 4) องค์กรต่างๆ ของรัฐบาล (Government agencies)

ลักษณะลูกค้าและกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของอุตสาหกรรมเหล็กทรงยาว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน⁷⁰

1) ตลาดการก่อสร้างขนาดกลางและเล็ก เป็นการก่อสร้างบ้านและที่อยู่อาศัย โดยผู้รับเหมาก่อสร้างจะใช้เหล็กเส้นและเหล็กลวดคาร์บอนต่ำ สำหรับในตลาดนี้มีการแข่งขันกันสูงมาก ระหว่างผู้ผลิตเหล็กเส้นที่ไม่มีเตาหลอม ผู้ผลิตเหล็กเส้นที่มีเตาหลอม และผู้นำเข้าเหล็กลวด โดยจะเน้นการแข่งขันกันด้วยกลยุทธ์ทางด้านราคา ซึ่งคุณภาพไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากกลุ่มผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้รับเหมานขนาดกลางและเล็กให้ความสำคัญกับราคาเป็นหลักประกอบกับผู้ซื้อบ้านยังมีความรู้ที่จำกัดที่จะทราบถึงความแตกต่างของสินค้า

2) ตลาดการก่อสร้างขนาดใหญ่ เป็น ลูกค้ากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ คือ ผู้รับเหมาก่อสร้างที่มีชื่อเสียง โดยจะคำนึงถึงคุณภาพสินค้าเป็นปัจจัยหลัก ดังนั้น ความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือของผู้ผลิตเป็นสิ่งสำคัญ คู่แข่งขันในตลาด คือ ผู้ผลิตเหล็กเส้นที่มีเตาหลอมและผู้ผลิตที่ไม่มีเตาหลอม ซึ่งต้องนำเข้าเหล็กแท่งมาทำการผลิตเหล็กเส้น

3) ตลาดอุตสาหกรรมการผลิต (manufacturing market) ผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดนี้ คือ เหล็กลวดคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Wire Rods: LCWR) เหล็กลวดคาร์บอนสูง (High Carbon Wire Rods: HCWR) และผลิตภัณฑ์เหล็กพิเศษ ซึ่งความสำคัญของคุณภาพจะขึ้นอยู่กับความต้องการของบริษัทผู้นำผลิตภัณฑ์ไปใช้ในการผลิต ดังนั้นความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือของผู้ผลิตเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับตลาดการก่อสร้างขนาดใหญ่ โดยในขณะนี้ผู้ผลิตเหล็กเส้นที่มีเตาหลอมเพียงไม่กี่รายที่มีความรู้ความชำนาญ มีเครื่องจักร และมีความพร้อมในการผลิต ลวดคาร์บอนต่ำ เหล็กลวดคาร์บอนสูง และผลิตภัณฑ์พิเศษ ดังนั้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่จึงยังต้องพึ่งพาการนำเข้า

การนำเข้าเหล็กเส้นในปัจจุบันยังมีปริมาณนำเข้าน้อยอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับเหล็กประเภทอื่น เนื่องจากส่วนใหญ่จะใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นในประเทศ ปัญหาการนำเข้าอาจส่งผลกระทบต่อการแข่งขันภายในประเทศที่สำคัญ คือ ผลกระทบจากการลดภาษีนำเข้าตามสนธิสัญญา AFTA แต่ไม่น่าจะส่งผลกระทบมากนักเนื่องจากปัจจุบันตลาดในประเทศมีกำลังการผลิตรวมสูงกว่าความต้องการ (over capacity) อีกทั้งการนำเข้ามีต้นทุนค่าขนส่งและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศ ผู้ซื้อมีความมั่นใจในความสม่ำเสมอของการส่งสินค้ามากกว่า และการเนื่องจากราคาตลาดไม่จูงใจให้มีการนำเข้าและมีขั้นตอนการนำเข้าที่ยุ้งยากกว่าในการที่จะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม⁷¹

⁶⁹ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 21.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

อัตราภาษีตามสนธิสัญญา ASEAN Free trade area (AFTA) ได้มีการกำหนดภาษีนำเข้าที่ อัตราร้อยละ 0 สำหรับเศษเหล็กและ Billets และอัตราร้อยละ 5 สำหรับผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป ตั้งแต่ปี 2546 โดยประเทศไทยจะได้ลดอัตราภาษีลงเหลือร้อยละ 0 สำหรับร้อยละ 80 ของพิกัดอากรนำเข้าทั้งหมดภายในปี 2548 และร้อยละ 100 ของพิกัดอากรนำเข้า ทั้งหมดภายในปี 2553 ซึ่งประเทศกลุ่มอาเซียนจะได้มีการทบทวนอัตราภาษีดังกล่าวเมื่อถึง กำหนด⁷²

สำหรับประเทศไทยที่ไม่ได้อยู่ภายใต้สนธิสัญญา AFTA ในปี 2548 อัตราภาษีนำเข้าเศษ เหล็กและ Billets อยู่ที่อัตราร้อยละ 1 และอัตราภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป สำหรับ เหล็กเส้นและเหล็กกลวอยู่ที่ร้อยละ 5 และเหล็กรูปพรรณอยู่ที่ร้อยละ 10⁷³

ตาราง 5.16 สรุปอัตราภาษีนำเข้าในปี 2548 ดังนี้⁷⁴

สินค้า	อัตราภาษี AFTA	Non-AFTA
เศษเหล็ก	0%	1%
Billet	0%	1%
เหล็กเส้น	5%	5%
เหล็กกลว	5%	5%
เหล็กรูปพรรณ	5%	10%

ที่มา : กรมศุลกากร

โครงสร้างอุปสงค์และอุปทาน อุตสาหกรรมเหล็กสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมก่อสร้างอย่างมาก เมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอุตสาหกรรมก่อสร้างก็ขยายตัวตาม ความต้องการเหล็กเส้น ก็เพิ่มขึ้นทำให้ราคาสูงขึ้น และเมื่อสภาวะเศรษฐกิจซบเซาอุตสาหกรรมก่อสร้างก็ส่งผลถึง อุตสาหกรรมเหล็กทำให้ราคาต่ำลง⁷⁵ หรือกรณีช่วงฤดูฝนความต้องการสร้างจะลดลงทำให้ความ ต้องการเหล็กลดลง และในฤดูแล้งความต้องการเหล็กจะเพิ่มสูงขึ้นทำให้ราคาเหล็กเพิ่มขึ้น⁷⁶ ซึ่ง ผู้ประกอบการค้าส่งเหล็ก (ยี่บัว) นอกจากจะสั่งซื้อเหล็กเพื่อจัดส่งให้แก่ลูกค้าเป็นร้านค้ารายย่อย ตลอดจนผู้บริโภคแล้ว ยังมีการสั่งซื้อบางส่วนเพื่อเก็บเข้าสต็อกของตนเองด้วย คำสั่งซื้อส่วนนี้จะ ขึ้นอยู่กับการคาดการณ์ราคาเหล็กในอนาคตและมักจะชดเชยกับการลดลงของปริมาณการบริโภค⁷⁷ ตัวแทนจำหน่ายรายหนึ่งจะสั่งสินค้าจากผู้ผลิตหลายรายเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และลดความเสี่ยง

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

⁷⁵ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 21, 25-26.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26 และ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 18.

⁷⁷ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 16 และ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 26.

จากความผันผวนจากการขาดแคลนสินค้า และตัวแทนแต่ละรายจะพยายามสต็อกสินค้าให้มีความหลากหลายตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าของตนเป็นหลักเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและรักษารฐานลูกค้าของตนเนื่องจากในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นมีการแข่งขันกันพอสมควรโดยเฉพาะลูกค้าโครงการ⁷⁸

โดยทั่วไปเทคโนโลยีการผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณและเหล็กเส้นเพื่อการก่อสร้างมีค่อนข้างหลากหลาย ผู้ผลิตขนาดเล็กบางรายอาจเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในระดับพื้นฐานด้วยเงินลงทุนที่ไม่สูงนักเพื่อการผลิตสินค้าในชั้นคุณภาพทั่วไป จึงมีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ค่อนข้างมากมายและอาจมีผู้ประกอบการรายใหม่เกิดขึ้นได้หากมีปริมาณการใช้เพิ่มสูงขึ้นและมีอัตรากำไรที่ดี จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตเผชิญความเสี่ยงจากการแข่งขันค่อนข้างสูง และต้องปรับตัวโดยการลงทุนขยายสายการผลิตเหล็กเส้นกลมที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางขนาด 6-9 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นขนาดที่มีผู้ผลิตน้อยรายและต้องอาศัยเทคโนโลยีการผลิตที่สูงขึ้นตลอดจนความเชี่ยวชาญในการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงที่สุด⁷⁹

การทดแทนด้านอุปทาน ผู้ผลิตเหล็กเส้นที่มีการผลิตจริงได้ครบทุกขนาดและทุกชั้นคุณภาพที่มีความต้องการใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้สายการผลิตของตัวผู้ผลิตยังสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อใช้ในการผลิตเหล็กทรงยาวประเภทอื่น เช่น เหล็กเพลาดำ สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมจักรกลและอุตสาหกรรมหนักอื่นๆ ด้วย⁸⁰ ซึ่งถือว่ามี การทดแทนด้านอุปทานสูง โดยผู้ผลิตเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อยสามารถปรับเปลี่ยนขนาดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผลิตได้โดยการเปลี่ยนลูกกลิ้งหรือลูกรีด หรือเปลี่ยนจากผลิตเหล็กเส้นกลมมาผลิตเหล็กเส้นข้ออ้อยได้โดยการเปลี่ยนลูกกลิ้งหรือลูกรีดให้จากลูกกลิ้งหรือลูกรีดที่มีผิวเรียบเป็นลูกกลิ้งหรือลูกรีดที่มีรอย หรือผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กสามารถปรับเปลี่ยนขนาดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผลิตได้โดยการเปลี่ยนลูกกลิ้งหรือลูกรีดให้มีขนาดรูปร่างตามที่ต้องการ โดยไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมาก ไม่มีต้นทุนจม ไม่มีความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญอีกทั้งยังใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนไม่นานนัก ประกอบกับผู้ผลิตส่วนใหญ่มีกำลังการผลิตหรือความสามารถในการผลิตเกินความต้องการของตลาดจึงสามารถผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นได้ทันทีโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม ไม่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มขึ้นหรือไม่มีความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญใดๆ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตด้วยโดยเฉพาะเหล็กแท่ง (Billet) ซึ่งจำเป็นต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเท่านั้น ถ้าหากราคาเหล็กแท่งสูงขึ้นมากก็จะดึงดูดให้ผู้ผลิตทำการผลิตเหล็กประเภทที่ตลาดมีความต้องการมากขึ้นได้ทันที

ตัวแทนจำหน่ายหรือผู้ประกอบการค้าส่งเหล็ก (ยี่ปั้ว) เป็นผู้มืบทบาทในการเก็บสต็อกสินค้าเหล็กชนิดต่างๆ เช่นกัน เป็นผู้สั่งซื้อบางส่วนเพื่อเก็บเข้าสต็อกของตนเองด้วย คำสั่งซื้อส่วนนี้จะ

⁷⁸ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 16-17.

⁷⁹ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 26.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ขึ้นอยู่กับ การคาดการณ์ราคาเหล็กในอนาคตและมักจะชดเชยกับการลดลงของปริมาณการบริโภค⁸¹ ตัวแทนจำหน่ายรายหนึ่งจะส่งสินค้าจากผู้ผลิตหลายรายเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และลดความเสี่ยงจากความผันผวนจากการขาดแคลนสินค้า เช่นในกรณีฤดูแล้งที่มีความต้องการเหล็กเป็นจำนวนมาก⁸² และตัวแทนแต่ละรายจะพยายามสต็อกสินค้าให้มีความหลากหลายตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าของตนเป็นหลักเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและรักษาฐานลูกค้าของตนเนื่องจากในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นมีการแข่งขันกันพอสมควรโดยเฉพาะลูกค้าโครงการ⁸³

ผู้ผลิตจำนวนมากสามารถรักษาอำนาจการต่อรองและตัวแทนจำหน่ายต่างๆไว้ได้ เนื่องจากผู้ผลิตมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและสามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วด้วยกำลังการผลิตที่สูงรวมถึงการบริการส่งสินค้าถึงมือลูกค้า⁸⁴

โอกาสในการแข่งขัน (potential competition) คือ สภาพการแข่งขันที่น่าจะมีการจำกัดการแข่งขัน เนื่องจากโอกาสการแข่งขันจะสะท้อนถึงการแข่งขัน โดยขึ้นอยู่กับ การพิจารณาปัจจัยต่างๆซึ่งไม่ได้นำมาพิจารณาในการกำหนดตลาด

เนื่องจากมีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูงจำนวนมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีบริษัทผู้ผลิตยานยนต์ อาทิเช่น เจนเนอรัลมอเตอร์ ฟอर्ड โตโยต้า และเดมเลอร์ไครส์เลอร์ (เมอร์เซดีส-เบนซ์) วางแผนให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตของตนเพื่อเป็นศูนย์กลางการผลิตยานยนต์ในเอเชีย ส่งผลให้ต้องการเหล็กคุณภาพสูงมีแนวโน้มสูงขึ้นในระยะกลางและระยะยาว ขณะนี้วัตถุดิบเหล็กที่เป็นชิ้นส่วนในการผลิตยานยนต์ยังต้องอาศัยการนำเข้า ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีของผู้ผลิตเหล็กในการผลิตชิ้นส่วนเหล่านี้ภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า⁸⁵

ในปัจจุบันผู้ผลิตรายใหม่น่าจะเข้าสู่ตลาดน้อย เนื่องจากภาพรวมอุตสาหกรรมเหล็กที่กำลังการผลิตเกินกว่าความต้องการของตลาด ประกอบกับเป็นอุตสาหกรรมต้องใช้เงินลงทุนสูง ต้องมีเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอและต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์ด้านเทคนิคการผลิตและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการคาดการณ์ราคาของวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย⁸⁶

⁸¹ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 16 และ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 26.

⁸² บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 26 และ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 18.

⁸³ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 16-17.

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

⁸⁵ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี 2548 สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548, หน้า 18.

⁸⁶ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 16.

การเข้ามาแข่งขันในตลาดเป็นไปได้ยาก อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น เทคนิคการผลิต อาจยุ่งยาก การผลิตจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงมาก หรือไม่มีโอกาสในการที่จะสร้างชื่อเสียงของสินค้า ให้ทัดเทียมพอที่จะแข่งขันกับผู้ขายที่อยู่ในอุตสาหกรรมมาก่อน

ในขั้นนี้เมื่อพิจารณาทั้งการทดแทนด้านอุปสงค์และการทดแทนด้านอุปทานและโอกาสการแข่งขันแล้วผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดตลาดสินค้าหลักโดยพิจารณาการใช้ทดแทนกันในสายตาของผู้บริโภค ซึ่งในสินค้าระดับขั้นปลายซึ่งประกอบด้วยเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยโดยรวมเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยที่นำเข้าจากต่างประเทศอยู่ในตลาดเดียวกัน โดยอาจแบ่งตามขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อย เนื่องจากมีลักษณะและความมุ่งหมายในการใช้งานเหมือนกัน

โดยผู้เขียนเห็นว่าสินค้าหลักโครงสร้างรูปพรรณและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณที่นำเข้าจากต่างประเทศมาอยู่ในตลาดด้วยแต่เป็นคนละตลาดกับเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อย เนื่องจากมีลักษณะและความมุ่งหมายในการใช้งานแตกต่างกันกับเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยอย่างมาก

5.2.1.2 กรณีตลาดภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดขอบเขตตลาดภูมิศาสตร์ทำได้ง่ายกว่าการกำหนดขอบเขตตลาดสินค้า เนื่องจากมักกำหนดขอบเขตโดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ผู้ประกอบการไม่อาจขึ้นราคาเกินกว่าระดับราคาแข่งขัน ถ้าผู้บริโภคหันไปซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากท้องถิ่นอื่นทดแทนได้⁸⁷ ขนาดตลาดภูมิศาสตร์ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสินค้าและผู้ซื้อและขายสินค้า⁸⁸

“ตลาดภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของตลาดสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อย” ประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ ที่ผู้ประกอบการขายสินค้าแข่งกับผู้ประกอบการที่ต้องสงสัยว่าใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ หากผู้ประกอบการรายนั้นขึ้นราคาสินค้าอย่างมากแล้วผู้บริโภคอาจกันไปซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการรายอื่นจนทำให้ผู้ประกอบการรายนั้นไม่ได้กำไรเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องรวมผู้ประกอบการที่สามารถส่งสินค้าเข้ามาขายทุกราย ขอบเขตของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นี้ขึ้นอยู่กับ การขนส่งได้สะดวกและมีค่าขนส่งไม่มากนัก ถ้ามีข้อเท็จจริงว่าการลดราคาสินค้าในพื้นที่หนึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าในอีกพื้นที่หนึ่งแสดงว่า สินค้าในพื้นที่ทั้งสองไม่ได้แข่งขันซึ่งกันและกัน และผู้ผลิตในพื้นที่ทั้งสองก็ไม่ควรจัดอยู่ใน “ตลาดที่เกี่ยวข้องเดียวกัน”⁸⁹ ค่าขนส่งมากหรือน้อยมีผลต่อขอบเขตของตลาดในการพิจารณาตลาดภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ค่าขนส่งสูงทำให้การค้ำระหว่างพื้นที่ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นไม่ได้ แม้ว่าข้อมูลจะแพร่หลายชัดเจน ทำให้ตลาด

⁸⁷ Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 326.

⁸⁸ Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., p. 113.

⁸⁹ สรวิต ลิ้มปริงเ็น, กฎหมายการแข่งขันทางการค้า แนวคิดพื้นฐาน เจตนารมณ์ และปัญหา ฉบับรวมบทความ, หน้า 55-58.

ภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมีขอบเขตแคบลง โดยทั่วไปขนาดตลาดภูมิศาสตร์ถูกกำหนดจากปัจจัย 3 ประการ⁹⁰ คือ

- 1) ค่าขนส่ง (shipping cost)
- 2) มูลค่าของสินค้า (value of the product)
- 3) ขนาดของราคาที่สันนิษฐานเพิ่มขึ้นซึ่งแสดงถึงระดับอำนาจผูกขาด

ถ้าราคาสินค้า (product prices) แสดงว่าพื้นที่สองแห่งอยู่ในตลาดที่เกี่ยวข้องเชิงภูมิศาสตร์เดียวกัน ถ้าราคาสินค้าในพื้นที่หนึ่งส่งผลต่อราคาสินค้าในอีกพื้นที่หนึ่ง ราคาสินค้าในพื้นที่คนละแห่งอาจแตกต่างกัน เนื่องจากอัตราภาษีศุลกากร อัตราแลกเปลี่ยน ค่าขนส่ง ค่าประกันภัย ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ระดับราคาแตกต่างกันแสดงว่าอยู่คนละตลาดภูมิศาสตร์กัน⁹¹ สินค้าในพื้นที่หนึ่งอาจไม่สามารถใช้ทดแทนสินค้าในอีกพื้นที่ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างการแจกจ่าย ช่องทางการกระจายสินค้าหรือความต้องการของผู้บริโภค⁹²

หลักฐานที่ใช้ในการกำหนดตลาดภูมิศาสตร์⁹³

1. หลักฐานของการเบี่ยงทางการค้าในท้องถิ่นต่างๆในอดีต อาจเป็นหลักฐานโดยตรงที่แสดงความเปลี่ยนแปลงของราคาในพื้นที่ต่างๆและปฏิกิริยาของผู้บริโภค โดยเปรียบเทียบราคาในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งราคาอาจเปลี่ยนแปลงเพราะอัตราแลกเปลี่ยน (exchange rate movement) ระดับภาษีในแต่ละท้องถิ่นและความแตกต่างกันของสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ (significant) ในท้องถิ่นต่างๆ
2. ลักษณะของอุปสงค์ ขอบเขตตลาดภูมิศาสตร์อาจกำหนดด้วยความพอใจเกี่ยวกับเชื้อชาติ (national preferences) หรือความพอใจของยี่ห้อสินค้าระดับประเทศ (national brand) วัฒนธรรม และรูปแบบการดำรงชีวิต (life style) และความต้องการร่วมกันภายในท้องถิ่น
3. ในการกำหนดตลาดสินค้าโดยพิจารณาจากมุมมองของผู้บริโภคและคู่แข่งมาพิจารณาในการกำหนดขอบเขตตลาดภูมิศาสตร์
4. รูปแบบการซื้อในพื้นที่ภูมิศาสตร์ในขณะนั้น พิจารณาว่าผู้ซื้อซื้อสินค้าจากท้องถิ่นใดบ้าง ถ้าซื้อจากคนละท้องถิ่น ถือว่าท้องถิ่นต่างๆทั้งหมดนั้นเป็นขอบเขตของตลาด
5. การค้าขาย วิธีการขนส่ง ข้อมูลการค้าอาจใช้กำหนดตลาดภูมิศาสตร์ซึ่งหาได้จากสถิติทางการค้า (trade statistics) ของสินค้าแต่ละชนิด

⁹⁰ Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., pp. 113-114.

⁹¹ Bishop, Simon and Walker, Mike, The economics of E.C. competition law: concepts, application and measurement, 2nd ed., p. 115.

⁹² Ibis., pp. 115-116.

⁹³ Whish, Richard, Competition Law, 5th ed. (Great Britain: Clays Ltd, Bungay, Suffolk, 2003), p.

6. อุปสรรคและค่าใช้จ่ายในการปรับเปลี่ยนประกอบกับการเปลี่ยนวิธีการค้าจากการซื้อสินค้าหรือบริการของบริษัทที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นอื่น อุปสรรคทางการค้าอาจกำหนดขอบเขตของตลาดเป็นระดับประเทศ (national market) ค่าขนส่งและข้อจำกัดการขนส่ง อาจใช้ปัจจัยดังกล่าวทั้งหมดร่วมกันในการกำหนดขอบเขตของตลาด

ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องทางภูมิศาสตร์ของเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณเป็นทั่วประเทศ เนื่องจากช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายสินค้าของผู้ผลิตและผู้ค้ารายย่อย ตัวแทนจำหน่าย อยู่เกือบทั่วประเทศ แม้ว่าผลิตภัณฑ์เหล็กจะเป็นสินค้าที่มีข้อจำกัดด้านน้ำหนักของตัวผลิตภัณฑ์เองโดยเทียบกับมูลค่าของสินค้า

5.2.1.3 ขอบเขตของตลาดที่เกี่ยวข้องในเชิงของระยะเวลาหรือฤดูกาล (temporal market)

สภาพการแข่งขันในตลาดสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาหรือฤดูกาล กล่าวคือ ความต้องการเหล็กในช่วงฤดูที่ฝนตกชุกลดลงน้อยกว่า ในขณะที่ฤดูแล้งมีความต้องการเหล็กเพิ่มขึ้น⁹⁴ เนื่องจากในฤดูฝนผู้รับเหมาจะก่อสร้างได้ยากลำบากและการกองเศษวัสดุ เช่น เหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยหรือเหล็กโครงสร้างรูปพรรณมักจะกองในพื้นที่เปิดโล่งซึ่งเมื่อถูกน้ำจะเกิดสนิมและอาจทำให้คุณสมบัติรวมถึงความแข็งแรงของเหล็กลดลง ดังนั้น จึงไม่นิยมดำเนินการก่อสร้างในช่วงฤดูฝน โดยผู้รับเหมาจะดำเนินการก่อสร้างกันมากในช่วงฤดูแล้ง เพราะเป็นช่วงเวลาที่ก่อสร้างได้สะดวกมากกว่าไม่ต้องคอยระวังปัญหาการกองวัสดุที่จะใช้ในการก่อสร้าง

เมื่อพิจารณาตลาดสินค้าที่เกี่ยวข้อง ตลาดภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและตลาดที่เกี่ยวข้องด้านระยะเวลาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดขอบเขตของตลาดที่เกี่ยวข้องในกรณีศึกษานี้เป็น 2 ตลาดต่างหากจากกัน คือ

1) ตลาดที่เกี่ยวข้องของเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กเส้นข้ออ้อยเป็นตลาดเดียวกัน เนื่องจากสายตาของผู้รับเหมาก่อสร้างและผู้บริโภคเห็นว่าเหล็กเส้นกลมและเหล็กเส้นข้ออ้อยใช้ทดแทนกันได้ เนื่องจากเหล็กทั้งสองชนิดมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางและคุณภาพใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังใช้เป็นเหล็กเสริมคอนกรีตในงานก่อสร้าง ซึ่งผู้บริโภคอาจหันไปใช้สินค้าอีกชนิดหนึ่งได้ทันทีที่สินค้าชนิดหนึ่งขาดแคลนหรือมีราคาสูงขึ้นมาก แต่ไม่รวมเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตลาด เนื่องจากไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้เหมาะสม อีกทั้งโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนมีความมุ่งหมายหลักในการนำไปใช้งานคนละอย่างกันกับเหล็กเส้นกลมและเหล็กเส้นข้ออ้อย

⁹⁴ บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 26 และ บริษัท มิลเลนเนียม สตีล จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2548, หน้า 18.

ส่วนการทดแทนด้านอุปทาน ผู้ประกอบการสามารถเปลี่ยนขนาดผลิตภัณฑ์ได้ไม่ยาก โดยการเปลี่ยนลูกกลิ้งขนาดต่างๆตามต้องการหรือเปลี่ยนลูกกลิ้งให้มีครีบหรือบั้งหรือผิวเรียบ โดยไม่มีต้นทุนจมและไม่ต้องลงทุนเพิ่มเป็นเงินจำนวนมาก โดยใช้เวลาไม่นาน เว้นแต่ในส่วนคุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งได้แก่ เศษเหล็ก เนื่องจากเศษเหล็กที่นำมาใช้นั้นมักมีคุณภาพคละกันไป ไม่มีมาตรฐานแน่นอน ส่วนเหล็กแท่งเล็กหรือเหล็กแท่งใหญ่ มักจะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งการผลิตจำนวนเพิ่มขึ้นอาจต้องใช้เวลาชักระยะหนึ่งเพื่อขนส่งวัตถุดิบถึงสำเร็จรูปมาใช้ในการผลิต ประกอบกับราคาของเหล็กแท่งและเศษเหล็กในตลาดโลกค่อนข้างมีความผันผวนอย่างมาก

2) ตลาดที่เกี่ยวข้องของสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กเป็นอีกตลาดหนึ่งต่างหากเนื่องจากในสายตาของผู้รับเหมาและผู้บริโภคไม่ใช่สินค้าเหล็กข้ออ้อยทดแทนเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่ได้ หากเหล็กที่หันไปใช้ทดแทนนั้นมีภาคตัดหรือรูปร่างและคุณภาพใกล้เคียงกัน อีกทั้งมีความมุ่งหมายในการนำไปใช้เป็นเหล็กโครงสร้างในงานก่อสร้างขนาดใหญ่ โครงหลังคา ทางด่วน สะพาน หรือใช้ทดแทนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถ้าหากคอนกรีตเสริมเหล็กมีราคาสูงกว่าผู้รับเหมาหรือผู้บริโภคอาจหันไปใช้เหล็กโครงสร้างรูปพรรณทดแทนได้ สินค้าอีกประเภทหนึ่งได้ทันทีที่ผู้ประกอบการรายหนึ่งขึ้นราคาสินค้าของตน อีกทั้งการทดแทนด้านอุปทานที่ผู้ผลิตสามารถปรับเปลี่ยนขนาดและภาคตัดของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทได้ไม่ยากมากนัก โดยการปรับเปลี่ยนลูกกลิ้งหรือลูกรีดเพื่อเปลี่ยนรูปร่างหรือภาคตัดของเหล็กแต่ละชนิดได้ตามที่ต้องการโดยไม่มีต้นทุนจมหรือไม่ต้องลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นเงินจำนวนมาก และใช้เวลาไม่นาน เว้นแต่ในส่วนคุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งได้แก่ เศษเหล็ก เนื่องจากเศษเหล็กที่นำมาใช้นั้นมักมีคุณภาพคละกันไป ไม่มีมาตรฐานแน่นอน ส่วนเหล็กแท่งเล็กหรือเหล็กแท่งใหญ่ มักจะต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งการผลิตจำนวนเพิ่มขึ้นอาจต้องใช้เวลาชักระยะหนึ่งเพื่อขนส่งวัตถุดิบถึงสำเร็จรูปมาใช้ในการผลิต ประกอบกับราคาของเหล็กแท่งและเศษเหล็กในตลาดโลกค่อนข้างมีความผันผวนอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีสินค้าเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยอาจใช้เหล็กโครงสร้างรูปพรรณทดแทนได้ แม้ว่าจะใช้ทดแทนได้บ้างแต่ไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างกว้างขวางโดยทั่วไป เนื่องจากในสายตาของผู้บริโภคในขณะนี้ยังไม่เป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคทั่วไป เนื่องจากผู้บริโภคยังไม่ทราบข้อมูลมากเพียงพอ ทักษะคติ ความเชื่อและความนิยมของผู้บริโภคทั่วไปยังคงต้องการก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กมากกว่า แม้ว่าราคาค่าก่อสร้างด้วยคอนกรีตจะมีสูงมากกว่าการก่อสร้างด้วยเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ อีกทั้งการก่อสร้างด้วยเหล็กโครงสร้างจำเป็นต้องใช้ช่างฝีมือที่มีความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยีในการต่อเชื่อมประสานชิ้นส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน แต่ในสายตาของผู้ประกอบการโครงการบ้านจัดสรรหรือผู้ที่ต้องการก่อสร้างภายในระยะเวลาจำกัดจะเห็นว่าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณใช้ทดแทนเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยได้ดี โดยเมื่อขาดแคลนเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยอย่างมาก ไม่มีเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยจำหน่ายในท้องตลาดประกอบกับราคาเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยสูงขึ้นอย่างมาก ผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณจึงเห็นช่องทางตลาดและได้นำเสนอเทคโนโลยีการก่อสร้างบ้านด้วยเหล็กให้แก่ผู้ประกอบการโครงการบ้านจัดสรรทำให้

ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้างหันไปใช้เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดใหญ่ทดแทน การก่อสร้างด้วยเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยเสริมคอนกรีต

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เหล็กโครงสร้างรูปพรรณก็ไม่สามารถใช้ทดแทนได้อย่าง ทัวไป เนื่องจากผู้บริโภคนจำนวนมากยังคงให้ความนิยมที่จะใช้เหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยอยู่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภาวะการขาดแคลนสินค้าเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อย การประหยัดต้นทุนการก่อสร้าง ประหยัดค่าแรงและใช้คนงานน้อยกว่า ความรวดเร็วในการก่อสร้าง เทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงต้องใช้ ช่างที่มีความเชี่ยวชาญในการต่อเชื่อมประสานเหล็กโครงสร้างแต่ละส่วนเข้าด้วยกันอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้มีข้อจำกัดในการใช้เหล็กโครงสร้างรูปพรรณทดแทนเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อย กล่าวคือ ใช้ ทดแทนได้บางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ประกอบการโครงการบ้านจัดสรร

อย่างไรก็ตาม การกำหนดขอบเขตของตลาดต้องประเมินขอบเขตของตลาดโดย พิจารณาการใช้ทดแทนในขณะที่พิจารณา สภาพการแข่งขันในขณะนั้น เนื่องจากในช่วงเวลาหนึ่ง ผู้บริโภคอาจเห็นว่าสินค้าต่าง ๆ ใช้ทดแทนกันไม่ได้ แต่เมื่อเวลาผ่านสภาพการแข่งขันเปลี่ยนแปลง ไป มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ หรือมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีมาช่วยทำให้ใช้สินค้าอื่น ทดแทนได้ มีวัตถุดิบชนิดใหม่ เครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้การแข่งขันเพิ่มขึ้นหรือ ลดลงก็ได้ ซึ่งอาจทำให้ขอบเขตของตลาดเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

5.2.2 ประเมินอำนาจตลาดของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสินค้าเหล็กของ ประเทศไทย

เมื่อพิจารณาสินค้าที่เกี่ยวข้อง ตลาดภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และตลาดที่เกี่ยวข้อง ด้านเวลาแล้วก็จะได้ขอบเขตของตลาดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขั้นต่อไปจะคำนวณหาส่วนแบ่งตลาดจากตลาด ที่เกี่ยวข้องนั้น เพื่อประเมินอำนาจของผู้ประกอบการเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการมีอำนาจตลาด หรือไม่⁹⁵ อย่างไรก็ตาม การกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องนี้เป็นเพียงการกำหนดเบื้องต้นเท่านั้น ตลาดที่ ถูกกำหนดขึ้นนี้ไม่ได้พิสูจน์ในทันทีว่าผู้ประกอบการมีอำนาจตลาดหรือไม่ และอาจถูกหักล้างได้ ด้วย ข้อโต้แย้งต่างๆ

⁹⁵ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., p. 29, Hovenkamp, Herbert, Federal antitrust policy: The law of competition and its practice, 2nd ed., p. 121, Bishop, Simon and Walker, Mike, The economics of E.C. competition law: concepts, application and measurement, 2nd ed., pp. 82-83 and Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 337.

การกำหนดขอบเขตของตลาดโดยความเห็นส่วนตัวของผู้พิจารณาเองเป็นการกำหนดซึ่งเป็นอัตวิสัย (subjective determinations) อาจไม่ได้วิเคราะห์ตลาดอย่างระมัดระวัง ดังนั้นเมื่อกำหนดตลาดแล้วจึงต้องพิจารณาอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดประกอบด้วย⁹⁶

การคำนวณส่วนแบ่งตลาดอาจใช้สิ่งชี้วัดอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับสินค้าแต่ละชนิดหรืออุตสาหกรรมแต่ละประเภทที่มักพิจารณาจากกำลังการผลิต (capacity) จำนวนผู้ประกอบการในตลาด โดยทั่วไปใช้ทั้งข้อมูลปริมาณจำหน่าย (volume sales) และมูลค่าการจำหน่าย (values sales)⁹⁷

เนื่องจากผู้เขียนไม่อาจหาข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนและปริมาณการผลิต กำลังการผลิต สัดส่วนรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆของผู้ประกอบการแต่ละรายในอุตสาหกรรมการผลิตเหล็กเส้นกลม เหล็กเส้นข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณที่นำเชื่อถือได้

เนื่องจากกำลังการผลิตของผู้ประกอบการที่ผู้เขียนรวบรวมได้นั้น ยังมีใช้ข้อมูลเชิงลึกว่าผู้ผลิตใช้กำลังผลิตจริงในการผลิตเหล็กประเภทใดเป็นจำนวนเท่าใด อีกทั้งผู้ผลิตมักจะผลิตเกินความต้องการของตลาดซึ่งอาจเป็นการผลิตเพื่อส่งออก โดยผู้ผลิตจะเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่ผลิตไว้ก่อนเป็นการล่วงหน้าเพื่อรอส่งให้ผู้บริโภคหรือผู้สั่งซื้อต่อไป ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ผู้ประกอบการไม่เปิดเผย ซึ่งกำลังการผลิตที่แจ้งไว้ต่อสำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกำลังผลิตสูงสุดซึ่งผู้ประกอบการสามารถผลิตได้ ซึ่งในความเป็นจริงผู้ประกอบการบางรายใช้กำลังการผลิตประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น เนื่องจากในตลาดมีผู้ประกอบการหลายรายที่มีกำลังการผลิตสูงเกิน 200,000 ล้านบาทต่อปี ทำให้มีปริมาณสินค้าเกินความต้องการอยู่มากจึงทำให้ผู้ประกอบการบางรายพยายามพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออกไปขายยังต่างประเทศมากขึ้น

เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูล ผู้เขียนจึงนำยอดเงินขายรวมของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นกลม เหล็กเส้นข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณที่แจ้งต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปี 2547 มาคำนวณหาส่วนแบ่งตลาด ซึ่งพอจะเห็นขนาดส่วนแบ่งตลาดของรายได้ของผู้ประกอบการ และพอจะประเมินอำนาจตลาดคร่าว ๆ ได้ โดยผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยมียอดเงินขายในปี 2545-2547 ดังนี้

⁹⁶ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., pp. 64-65.

⁹⁷ Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 340.

ตาราง 5.17 รายรับของผู้ผลิตเหล็กเส้น ปี 2545-2547

บริษัท	2545	2546	2547
ผู้ผลิตเหล็กที่มีเตาหลอม1/			
1. บริษัท มิลเลนเนียมสตีล จำกัด (มหาชน)			
1.1. บริษัท เหล็กก่อสร้างสยาม จำกัด	4,695,841,800	7,265,950,578	8,778,922,214
1.2. บริษัท เอ็น.ที.เอส. สตีลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)*	6,049,000	2,543,086,000	n/a
2. บริษัท กรุงเทพผลิตเหล็ก จำกัด (มหาชน) (BSI)	6,594,078,323	7,695,043,999	9,440,682,000
3. บริษัท โรงงานเหล็กกรุงเทพ จำกัด	3,794,108,009	3,949,261,214	5,585,658,467
4. บริษัท ยู.เอ็ม.ซี. เม็ททอล จำกัด (UMC)**	52,493,336	1,568,507,707	4,444,680,400
5. บริษัท บี.เอ็น.เอส. สตีลกรุ๊ป จำกัด (BNS)	926,274,543	n/a	2,522,422,417
6. บริษัท สยามสตีลซินดิเคต จำกัด (SSS)	1,427,730,040	1,945,449,025	2,644,895,658
7. บริษัท นำเองสตีล จำกัด (NHS)	1,699,812,976	1,807,522,545	1,508,471,680
8. บริษัท ไทยสตีลบาร์ส จำกัด (TSB)	n/a	349,358,732	479,356,103
9. บริษัท ทีโก้สตีล (ประเทศไทย) จำกัด (เหล็กไทยอินเดีย) (TS)	613,896,413	739,095,954	797,983,423
10. บริษัท เกษมศักดิ์ เทรดิง จำกัด	424,982,264	552,640,727	637,302,412
11. บริษัท เหล็กไทยพัฒนา	170,553,468	127,798,974	109,514,981
ผู้ผลิตเหล็กที่ไม่มีเตาหลอม2/			
1. บริษัท บางสะพานบาร์มิลล์ จำกัด (BSBM)	3,569,454,427	4,179,748,932	6,376,920,000
2. บริษัท ราชสีมาผลิตเหล็ก จำกัด	496,394,325	3,074,331,041	4,319,786,040
3. บริษัท โนวาสตีล จำกัด	2,173,483,837	2,345,182,159	5,464,116,163
4. บริษัท ที.ที.เอส. สตีล จำกัด	300,411,123	225,643,658	1,429,734,511
5. บริษัท เหล็กบูรพาอุตสาหกรรม จำกัด	327,126,540		
6. บริษัท ไทยสตีลโปรไฟล์ จำกัด	1,466,610,063	1,824,922,706	3,322,105,553
7. บริษัท บี.ที.สตีลเวอร์ค จำกัด	490,723,735	382,361,019	421,963,190
8. บริษัท พี.ที.เค.เมททัล จำกัด	n/a	n/a	n/a
9. บริษัท เบสท์สตีลเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด	67,459,473	109,825,047	67,114,547
10. บริษัท เอเชียผลิตเหล็ก จำกัด	259,227,000	464,775,169	796,848,278
11. บริษัท ที.ดี.ซี สตีลกรุ๊ป จำกัด	521,617,388	899,692,220	1,933,163,270
12. บริษัท ไทยเจริญเหล็กเส้น จำกัด			
13. บริษัท ชนวิริยะผลิตเหล็ก จำกัด	236,627,322	370,679,578	679,078,839
14. บริษัท เกรียงไกรอุตสาหกรรม จำกัด	117,043,501	59,767,468	27,346,022
15. บริษัท บี.เค.เค. สตีลเวอร์ค จำกัด	132,825,745	183,459,974	212,952,050
16. บริษัท ชัยสตีล จำกัด	0	304,586,643	303,643,930
17. บริษัท เรืองชัยสตีลเวอร์ค จำกัด	68,758,617	23,852,578	15,086,421
18. บริษัท บางนาจักรกล จำกัด	234,657,643	n/a	324,007,989

19. บริษัท เยนเนอราลสตีล จำกัด	n/a	67,289,117	165,508,482
20. บริษัท โลหะไพศาลเทรตติ้ง จำกัด	258,048,826	299,089,660	332,220,307
21. บริษัท แผลมทองผลิตเหล็ก จำกัด	12,872,503	23,430,082	42,294,197
22. บริษัท องเจริญสตีลเวอร์ค จำกัด	n/a	n/a	n/a
23. บริษัท พี.ที.เค.สตีล จำกัด	242,121,293	181,614,835	153,845,258
24. บริษัท ยู.เค.สตีล จำกัด	488,691,712	460,783,289	689,656,649
25. บริษัท เหล็กไทยพัฒนา จำกัด	170,553,468	127,798,974	109,514,981
26. บริษัท สหชัยเหล็กกล้า จำกัด	n/a	146,633,969	140,139,330
27. บริษัท เมืองทองเหล็กเส้น จำกัด	n/a	n/a	67,087
28. บริษัท ยูเนี่ยนมิทอล จำกัด	163,650,586	193,068,777	106,857,752
29. บริษัท กาญจนสตีล จำกัด	417,898,527	317,670,885	556,951,526
30. บริษัท พรประทานสตีล จำกัด	101,371,072	122,760,353	168,415,683
31. บริษัท ไทยรุ่งโรจน์สตีลเวอร์ค จำกัด	106,964,491	127,515,881	98,578,886
32. บริษัท กาญจนอินดัสตรี (1993) จำกัด	182,793,913	200,653,315	421,533,923
33. บริษัท บางพลีสตีลเวอร์ค จำกัด	217,246,858	160,424,917	74,440,897
34. บริษัท นครไทยอินทิกเรทเตด สตีลส์	n/a	n/a	8,364,926
35. บริษัท แมกสตีลอินดัสตรี จำกัด	n/a	n/a	n/a
36. บริษัท โชคไพศาลโลหะกิจ จำกัด	149,370,362	170,661,524	103,441,492
37. บริษัท ไทยสแตนดาร์ดสตีล จำกัด	26,096,451	n/a	n/a
38. บริษัท อากเนย์เหล็กเส้น จำกัด	93,563,726	13,108,882	83,312,285
39. บริษัท ไทยเรืองโรจน์สตีล จำกัด	76,032,612	62,128,540	60,156,410
40. บริษัท เอช.ที.สตีลเวอร์ค จำกัด	13,560,291	12,564,094	8,846,180
41. บริษัท ศรีนครอุตสาหกรรม จำกัด	682,666,423	385,882,667	167,450,597
42. บริษัท ผาทองกิจสตีล จำกัด	175,552,771	844,708	n/a
43. บริษัท เอ็มไพร์บาร์มิลล์ จำกัด	16,219,739	303,371,311	377,782,417
44. บริษัท เหล็กสหมิตร จำกัด	114,156,751	179,274,217	210,101,402

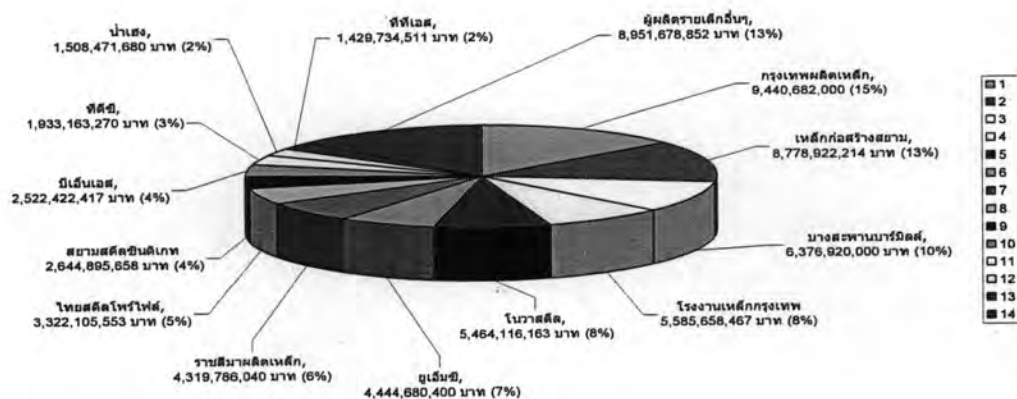
ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

หมายเหตุ: * กำลังการผลิตรวมเหล็กถนัด

** หยุดดำเนินการผลิตเหล็กเส้นชั่วคราว

โดยผู้เขียนได้หาส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กเส้นข้อ
อ้อยจากยอดเงินขายในปี 2547 ซึ่งได้ส่วนแบ่งตลาดจากยอดเงินขายตั้งแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 5.2 ส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กเส้นข้ออ้อย
พิจารณาจากยอดเงินขาย ปี 2547

จากแผนภูมิส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กเส้นกลมขนาดใหญ่และเหล็กเส้นข้ออ้อยพิจารณาจากยอดเงินขาย ปี 2547 โดยพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์เรื่องผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พบว่า ไม่มีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยรายใดรายหนึ่ง มีส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 50 ของตลาด และแม้รวมส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการ 3 รายแรกในตลาด ก็มีส่วนแบ่งไม่ถึงร้อยละ 75 ของตลาด โดย บริษัทกรุงเทพผลิตเหล็ก มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 15 ของตลาด อันดับสอง บริษัทเหล็กก่อสร้างสยาม มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 13 ของตลาด และอันดับสาม บริษัทบางสะพานบาร์มิลล์ มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 10 ของตลาด รวมส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการสามรายแรกคิดเป็นส่วนแบ่งตลาดจำนวนร้อยละ 38 ของตลาด แม้มีผู้ประกอบการจำนวน 13 รายที่มียอดเงินขายเกิน 1,000 ล้านบาทก็ตาม จึงไม่มีผู้ประกอบการรายใดมีส่วนแบ่งและยอดเงินขายเข้าตามหลักเกณฑ์ที่จะถือเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ดังนั้น ในตลาดเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยจึงไม่มีผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดอันจะถูกควบคุมโดยมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ได้

ในส่วนของอุตสาหกรรมเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนนั้น มีผู้ประกอบการที่มีผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดใหญ่ซึ่งมีอยู่รายเดียว คือ บริษัท เหล็กสยามยามาโตะ จำกัด และมีผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กอีกประมาณ 8 ราย โดยผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กมียอดเงินขายในปี 2545-2547 ดังนี้

ตาราง 5.18 รายรับของผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อน ปี 2545-2547

บริษัท	2545	2546	2547
ผู้ผลิตเหล็กที่มีเตาหลอม			
1. บริษัท เหล็กสยามยามาโตะ จำกัด*	6,535,444,702	9,048,203,841	13,590,672,096
2. บริษัท มิลเลนเนียมสตีล จำกัด (มหาชน)			
2.1. บริษัท เหล็กสยาม (2001) จำกัด	2,855,439,931	3,246,596,666	6,491,975,824
3. บริษัท ไทอัมพ์สตีล จำกัด	707,879,141	856,068,449	1,266,447,134
4. โรงงานเหล็กกรุงเทพ	3,794,108,009	3,949,261,214	5,585,658,467
5. บริษัท เหล็กไทยพัฒนา	4,525,938,751	5,244,240,615	9,722,085,530
ผู้ผลิตเหล็กไม่มีเตาหลอม			
1. บริษัท สหวิริยาเซฟสตีล จำกัด	n/a	n/a	n/a
2. บริษัท สหวิริยาสตีลเว็คส์ จำกัด	n/a	n/a	n/a
3. บริษัท สหวิริยาสตีลบาร์ จำกัด	n/a	n/a	n/a
4. บริษัท เหล็กทรัพย์สมุทร จำกัด	475,721,609	641,959,756	959,917,379
5. บริษัท เหล็กทรัพย์สยาม จำกัด	486,898,070	499,615,744	1,003,745,193
6. บริษัท ไทยสตีลโพรไฟล์	1,466,610,063	1,824,922,706	3,322,105,553

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

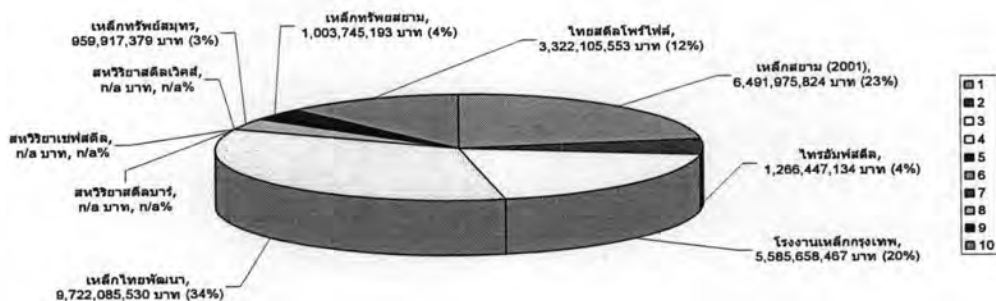
หมายเหตุ: * เป็นผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดใหญ่เพียงรายเดียว

จากตารางยอดเงินขายพบว่าผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเหล็กโครงสร้างรีดร้อนขนาดใหญ่มีเพียงรายเดียว คือ บริษัท เหล็กสยามยามาโตะฯ ถือเป็นผู้ผูกขาดตามความเป็นจริงเพราะมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 100 อีกทั้งยังมียอดเงินขายสูงมากกว่า 1,000 ล้านบาทขึ้นไปอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ข้อ (1) ในประกาศหลักเกณฑ์เรื่องผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดว่าผู้ประกอบการรายหนึ่งในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งมีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปและมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป จึงถือว่า บริษัท เหล็กสยามยามาโตะ จำกัด เป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งต้องระมัดระวังมิให้มีพฤติกรรมที่เข้าข่ายมาตรา 25 (1)-(4) มิฉะนั้นอาจเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ฝ่าฝืนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าตามมาตรา 25 ได้

ในส่วนของผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็ก ผู้เขียนได้หาส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กจากยอดเงินขายในปี 2547 ซึ่งได้ส่วนแบ่งตลาดจากยอดเงินขายดังแผนภูมิ

* คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ข้อ (1)

แผนภูมิที่ 5.3 ส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็ก
พิจารณาจากยอดเงินขาย ปี 2547

จากแผนภูมิส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตเหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อนขนาดเล็กพิจารณาจากยอดเงินขาย ปี 2547 โดยพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์เรื่องผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พบว่า ไม่มีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นและเหล็กข้ออ้อยรายใดรายหนึ่ง มีส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 50 ของตลาด แต่ในส่วนของผู้ประกอบการ 3 รายแรกในตลาด เมื่อรวมส่วนแบ่งตลาดจากยอดเงินขายของผู้ประกอบการ 3 รายแรกแล้วพบว่ามีส่วนแบ่งตลาดเกินร้อยละ 75 ของตลาด โดย บริษัทเหล็กไทยพัฒนา มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 34 ของตลาด อันดับสอง บริษัทเหล็กสยาม (2001)ฯ มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 23 ของตลาด และอันดับสาม บริษัทโรงงานเหล็กกรุงเทพ มีส่วนแบ่งยอดเงินขายร้อยละ 20 ของตลาด รวมส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการสามรายแรกคิดเป็นส่วนแบ่งตลาดจำนวนร้อยละ 77 ของตลาด ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ข้อ (2) ในประกาศหลักเกณฑ์เรื่องผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดว่า ผู้ประกอบการสามรายแรก ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปและมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป จึงถือว่าทั้ง บริษัทเหล็กไทยพัฒนา บริษัทเหล็กสยาม (2001)ฯ และบริษัทโรงงานเหล็กกรุงเทพเป็นผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งต้องระมัดระวังให้มีพฤติกรรมที่เข้าข่ายมาตรา 25 และ/หรือมาตรา 27 มิฉะนั้นจะเป็นผู้ประกอบการที่อาจฝ่าฝืน พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ได้

แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดขอบเขตของตลาดในกรณีศึกษา นี้ เป็นเพียงการกำหนดในเบื้องต้น ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นที่มีผลมาจำกัดการแข่งขันด้วยโดยเฉพาะโอกาสการแข่งขันและการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ จำนวนผู้ประกอบการ

สำหรับตลาดสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยในประเทศไทย จัดอยู่ในอุตสาหกรรมเหล็กขั้นปลายซึ่งมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายซึ่งผู้ผลิตจะผลิตสินค้าที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเราเรียกว่า pure oligopoly หรือมีมาตรฐานใกล้เคียง

กันเนื่องมาจากการกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมสำหรับสินค้าเหล็ก ความขึ้นอยู่กับกันระหว่างผู้ผลิตในตลาดสินค้าเหล็กดังกล่าวเป็นผลให้เกิดแนวโน้มสองลักษณะที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัวเอง แนวโน้มแรก คือ ความพยายามที่จะรวมตัวกันในระหว่างกลุ่มผู้ผลิต ในอันที่จะดำเนินนโยบายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อจัดผลกระทบกระทั้ระหว่างกันออกไป และแนวโน้มที่สอง คือ การแตกแยกกันในระหว่างกลุ่มผู้ผลิตที่รวมกลุ่มเข้าด้วยกัน มีผู้ผลิตหรือผู้ขายจำนวนน้อยรายเป็นผู้ผลิตแต่ละรายมีสัดส่วนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณขายทั้งหมดในตลาด อย่างไรก็ตาม แม้สภาพตลาดจะเป็นตลาดผู้แข่งขันน้อยรายแต่ยังมีการแข่งขันจากผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กรายอื่นๆ อยู่ด้วย ซึ่งทำให้ยังมีการแข่งขันในระดับหนึ่ง

หากอุปสรรคในการเข้าและออกจากตลาดสินค้าเหล็กสูงจะเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการมีอำนาจเหนือราคา ดังนั้น ผู้ประกอบการมีอำนาจเหนือตลาดหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับอุปสรรคการเข้าสู่ตลาด ส่วนแบ่งตลาดจำนวนมากอาจไม่ได้สะท้อนว่ามีอำนาจตลาดมาก⁹⁸ แม้มีส่วนแบ่งมากแต่อาจลดลง (whittle) อย่างรวดเร็วเมื่อผู้ประกอบการรายอื่นเข้ามาในตลาดได้อย่างเสรีและแข่งขันมากขึ้น ทำให้ผู้ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากอาจมีส่วนแบ่งลดลงหรือได้รับกำไรส่วนเกินลดลง⁹⁹

เมื่ออุปสรรคการเข้าสู่ตลาดสูงเป็นหลักฐานว่าผู้ประกอบการมีอำนาจตลาด โดยพิจารณาอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดหลังจากกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องแล้ว¹⁰⁰ ถ้าการลงทุนของผู้ประกอบการหน้าใหม่ทำได้ยากเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนสูง และกำลังการผลิตที่มีอยู่ในขณะนี้อยู่ในระดับที่เกินความต้องการเกือบ 2 เท่าแล้ว จึงไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ประกอบการหน้าใหม่เข้าสู่ตลาดเพิ่มขึ้นอีก

พิจารณาโอกาสการแข่งขันและการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ การนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นกลม เหล็กข้ออ้อยและเหล็กโครงสร้างรูปพรรณยังน้อยอยู่ เนื่องจากประเทศไทยผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ อีกทั้งอัตราภาษีของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปค่อนข้างสูงทำให้แข่งขันกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศได้ยาก ซึ่งการนำเข้ามีขั้นตอนที่ยุ่งยาก เพราะต้องขออนุญาตมาตรฐานอุตสาหกรรมและต้องพิมพ์ตัวหนังสือที่ตัวผลิตภัณฑ์เหล็ก ดังนั้น การแข่งขันจากสินค้านำเข้าจึงมีไม่มากนักโดยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคบางกลุ่มซึ่งไม่แน่นอน อีกทั้งความต้องการผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันอยู่ในระดับทรงตัว เนื่องจากโครงการก่อสร้างต่างๆ เริ่มทยอยเสร็จสิ้นแล้ว เช่น โครงการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของรัฐ โครงการก่อสร้างระบบขนส่งรถไฟฟ้าต่างๆ ประกอบกับผลกระทบทางการเมืองหลังการปฏิวัติส่งผล

⁹⁸ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., p. 65, Whish, Richard, Competition Law, 5th ed., p. 43 and Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., pp. 71, 337.

⁹⁹ Jones, Alison and Sufrin, Brenda, EC competition law: text, case, and materials, 2nd ed., p. 71 and Whish, Richard, Competition Law, 5th ed., p. 43.

¹⁰⁰ Sullivan, Lawrence A. and Grimes, Warren S., The law of antitrust: an integrated handbook, 1st ed., p. 65.

ให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเริ่มเข้าสู่ภาวะชบเซาและการหดตัวของอุตสาหกรรมก่อสร้างซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอุตสาหกรรมเหล็กอย่างมากทำให้มีการแข่งขันจากสินค้านำเข้าลดน้อยลง

5.3 สรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินอำนาจตลาดใน ข้อ 5.3 ผู้เขียนวิเคราะห์ตามแนวทางการกำหนดตลาดของสหภาพยุโรป เนื่องจากไม่สามารถใช้วิธีการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อกำหนดตลาดได้เพราะข้อจำกัดด้านข้อมูลและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่มี ประกอบกับข้อมูลที่ผู้เขียนยังไม่สามารถหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือและยังขาดข้อมูลสำคัญที่น่าเชื่อถือเพื่อใช้ประกอบการประเมินอำนาจตลาดของผู้ผลิตสินค้าเหล็กโครงสร้างรูปพรรณขนาดเล็ก เหล็กเส้นขนาดใหญ่ และเหล็กข้ออ้อยภายในประเทศ ดังนั้น ผู้เขียนจึงไม่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด ซึ่งในต่างประเทศก็มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ตลาดที่ผู้เขียนได้พิจารณากำหนดขึ้นนั้นเป็นเพียงขอบเขตตลาดเบื้องต้นเท่านั้น คือ กำหนดขึ้นเพื่อหาส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการที่ถูกรวมอยู่ในตลาด ซึ่งไม่ได้จบในตัวเองแต่ยังต้องประเมินอำนาจตลาดของผู้ประกอบการโดยพิจารณาโอกาสการแข่งขันและอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดประกอบด้วย

การประเมินอำนาจตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 3 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรนำหลักเกณฑ์การกำหนดตลาดของสหภาพยุโรปมาปรับใช้เนื่องจากปรับใช้ได้ค่อนข้างสะดวก แม้หลักเกณฑ์ดังกล่าวถูกโต้แย้งว่ามีลักษณะเป็นอัตวิสัยมากก็ตามแต่การกำหนดตลาดดังกล่าวไม่ได้จบในตัวเอง ยังจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์การกำหนดขอบเขตตลาดของสหภาพยุโรปมีรายละเอียดชัดเจน ระบุขั้นตอนวิธีการรวบรวมข้อมูลในการหาขอบเขตของตลาดและการประเมินอำนาจตลาด ซึ่งปรับใช้ได้ง่ายกว่าหลักเกณฑ์การกำหนดตลาดของประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ประเทศเกาหลีใต้มีข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ตามมาตรา 4 ของ MRFTA เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

ซึ่งประเด็นปัญหาในการวิเคราะห์ตามแนวปฏิบัติการรวมกิจการฯ คือ ผู้ประกอบการที่รวมกิจการกันมีอำนาจตลาดเพิ่มขึ้นจนน่าจะทำให้การแข่งขันลดลงหรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์การรวมกิจการซึ่งแตกต่างกันประเด็นปัญหาสำคัญในคดีการใช้อำนาจเหนือตลาดที่พิจารณาว่าผู้ประกอบการมีอำนาจตลาดหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์การกำหนดตลาดของสหภาพยุโรปมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ขั้นตอนการกำหนดตลาด ขั้นตอนการพิจารณาประเมินอำนาจตลาด ขั้นตอนการรวบรวมหลักฐานฯ ซึ่งน่าจะนำมาปรับใช้กับการประเมินอำนาจเหนือตลาดในประเทศไทยได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์ผู้มีอำนาจเหนือตลาดของไทยค่อนข้างหยاب เนื่องจากพิจารณาเพียงส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายโดยไม่ได้พิจารณาปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมด้วย เช่น สภาพตลาด การทดแทนด้านอุปสงค์ การทดแทนด้านอุปทาน โอกาสการแข่งขันและอุปสรรค การเข้าสู่ตลาด โครงสร้างตลาดของแต่ละอุตสาหกรรม จำนวนผู้ประกอบการในแต่ละตลาด ส่วนต่างระหว่างส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการที่อยู่ในลำดับใกล้เคียงกัน

การพิจารณาเฉพาะการมีส่วนแบ่งตลาดมากเพียงประการเดียวยังไม่เพียงพอที่จะแสดงหรือยืนยันได้อย่างแน่นอนว่าผู้ประกอบการนั้นมีอำนาจเหนือตลาดอย่างแท้จริง เพราะผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีส่วนแบ่งมากจะได้ผลิตรวละจำนวนมากๆ ซึ่งจะเกิดการประหยัดต่อขนาดมากกว่าการผลิตครั้งละจำนวนน้อย

หรือผู้ผลิตรายอื่นที่มียุทธศาสตร์ส่วนแบ่งตลาดน้อยแต่เป็นผู้ที่กำลังผลิตส่วนเกินที่ยังไม่ได้ใช้อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าราคาในตลาดสูงขึ้นกว่าปกติแล้วจะจูงใจให้ผู้ผลิตที่ยังไม่ได้ผลิตเต็มกำลังการผลิตที่มี ก็สามารถผลิตสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นได้ทันทีโดยไม่มีค่าใช้จ่ายมากขึ้นกว่าปกติ หรือไม่มิตันทุนจม และความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญใดๆ ทำให้ผู้มีส่วนแบ่งตลาดมากไม่สามารถแสวงหากำไรจากการขึ้นราคาได้

หรือในกรณีสภาพการแข่งขันในตลาดมีผู้ประกอบการจำนวนมากโดยผู้ประกอบการรายใหญ่สุดในตลาดอาจมีส่วนแบ่งไม่ถึงร้อยละ 50 และแม้รวมส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการ 3 รายแรกก็ยังไม่ถึง ร้อยละ 75 ซึ่งผู้ประกอบการดังกล่าวนั้นอาจมีอำนาจในทางเศรษฐกิจอย่างมากจนสามารถบิดเบือนสภาพการแข่งขันในตลาดได้ก็ตาม แต่ก็ไม่อาจถือเป็นผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาดได้ เช่น กรณีที่มีสภาพตลาดหลักเส้นและเหล็กข้ออ้อยที่มีผู้ประกอบการ 55 ราย แต่มีผู้ประกอบการ รายใหญ่เพียงน้อยราย และกรณีสภาพตลาดหลักโครงสร้างรูปพรรณที่มีผู้ประกอบการ 8 ราย แต่มีผู้ประกอบการ รายใหญ่เพียงน้อยราย

2. นำหลักเกณฑ์ผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดมาใช้เป็นข้อสมมติฐานเบื้องต้นโดยเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์หักล้างหรือพิสูจน์สนับสนุนข้อสมมติฐานว่าเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดหรือไม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการตรวจสอบอำนาจเหนือตลาดและทำให้ทราบอำนาจตลาดที่แท้จริงของผู้ประกอบการที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด

3. ควรพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่บ่งชี้อำนาจตลาด เช่น

1) ผลการประกอบการหรือระดับอัตราส่วนกำไรที่ผู้ประกอบการนั้นได้รับ แตกต่างจากอัตรากำไรเฉลี่ยของผู้ประกอบการรายอื่นมากเท่าใด ถ้าอัตรากำไรที่ผู้ประกอบการนั้นได้รับเกินกว่าอัตรากำไรเฉลี่ยของผู้ประกอบการรายอื่นมาก ก็ถือได้ว่าผู้ประกอบการนั้นมีอำนาจเหนือตลาดมาก

2) ความเป็นอิสระในการประกอบกิจการ เทียบกับผู้ประกอบการที่เป็นคู่แข่งกันว่าต้องคำนึงถึงปฏิกิริยาของคู่แข่งหรือไม่ (Theory of independence) กล่าวคือ ถ้าคู่แข่งมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบของสินค้า การลด

หรือขึ้นราคาสินค้า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย แล้วผู้ประกอบการรายนั้นต้องปรับตัวตามหรือไม่ ถ้าไม่ต้องปรับตัวตามแสดงว่ามีอำนาจเหนือตลาดมาก

3) สถานะของผู้ประกอบการ เช่น มีอำนาจต่อรองมาก ฐานะทางการเงิน รายได้จากการดำเนินธุรกิจ เทคโนโลยีการผลิต สภาพของตลาดมีการแข่งขันน้อย อุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่

4) อำนาจต่อรองของผู้บริโภค แม้ผู้ประกอบการในตลาดจะเป็นผู้ผูกขาดแต่ หากผู้บริโภคในตลาดมีอำนาจต่อรองมากเช่นกัน อาจเนื่องมาจากในตลาดนั้นมีผู้บริโภคอยู่เพียงไม่กี่รายและถ้าผู้บริโภครายใหญ่เป็นรายเดียวที่ซื้อสินค้าหรือกรณีผู้บริโภคนั้นมีกำลังซื้อในปริมาณมาก ๆ ผู้ผูกขาดก็อาจไม่สามารถใช้อำนาจเหนือตลาดได้เต็มที่ เนื่องจากถ้าตั้งราคาสูงเกินไปผู้บริโภครายใหญ่นั้นก็จะไม่ซื้อสินค้าจากผู้ผูกขาด

5) ช่องทางการจัดจำหน่าย ถ้าผู้ประกอบการมีช่องทางการจัดจำหน่ายหรือช่องทางกระจายสินค้ามากก็เป็นหลักฐานว่ามีอำนาจตลาดมากได้ด้วย

ซึ่งลักษณะที่บ่งชี้ความมีอำนาจเหนือตลาดดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่าผู้ประกอบการรายนั้นมีอำนาจเหนือตลาดเท่านั้นมิใช่ว่าผู้ที่มีลักษณะดังกล่าวจะเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดอย่างแน่นอน เนื่องจากในบางกรณีแม้จะมีลักษณะดังกล่าวแต่ก็อาจไม่มีอำนาจเหนือตลาดได้เช่นกัน ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย คือ เป็นผู้มีความสามารถในการควบคุมปริมาณการผลิตหรือปริมาณการจำหน่าย ระดับราคาให้อยู่เหนือระดับราคาที่แข่งขันโดยอิสระ ไม่มีผู้ผลิตรายอื่นมีความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการทดแทนสินค้าหรือบริการที่ลดลง ไม่มีผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ และผลจากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการรายนั้นได้รับกำไรเกินปกติ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้อำนาจคณะกรรมการในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ หรือมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือและหากข้อมูลที่ได้รับจากผู้ประกอบการไม่น่าเชื่อถือ ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจประเมินขึ้นเอง โดยอาจสอบถามจากผู้ประกอบการรายอื่นในธุรกิจหรือกิจการประเภทเดียวกัน และธุรกิจหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ซึ่งจะได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือเพียงพอที่จะนำมาประกอบการประเมินอำนาจตลาดของผู้ประกอบการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ซึ่งประกาศหลักเกณฑ์เรื่องผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดของไทยในปัจจุบันมีข้อดีคือใช้ได้ง่าย เนื่องจากพิจารณาปัจจัยเพียงสองประการ คือ ส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายในปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถประเมินอำนาจตลาดของผู้ประกอบการเพื่อบังคับใช้กฎหมายได้สะดวก แต่เนื่องจากข้อจำกัดของปัจจัยทั้งสองเองที่ไม่สะท้อนให้ทราบถึงอำนาจตลาดที่แท้จริงของผู้ประกอบการได้ในบางกรณี ซึ่งการปรับใช้หลักเกณฑ์เรื่องผู้มีอำนาจเหนือตลาดของต่างประเทศจะมีวิธีการและขั้นตอนที่ละเอียดชัดเจน โดยต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยจึงทำให้การประเมินอำนาจตลาดของต่างประเทศสะท้อนอำนาจตลาดที่แท้จริงของผู้ประกอบการ